

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Katedra psychologie a speciální pedagogiky

Bakalářská práce

Motivační faktory při výběru studijních
oborů Speciální pedagogika a
Rehabilitační-psychosociální péče o
postižené děti, dospělé a seniory

Vypracovala: Šárka Medová

Vedoucí práce: PhDr. Vlastimila Urbanová

České Budějovice 2014

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá motivačními faktory při výběru studijních oborů Speciální pedagogiky a Rehabilitační-psychosociální péče pro děti, dospělé a seniory. Nejen v profesním životě člověka je důležitým pojmem motivace. Motivace je pohnutkou, která vede k vytčenému cíli. Volba studijního oboru záleží na mnoha faktorech, jež ji mohou ovlivnit. Pokračování ve studiu může být například určitou rodinnou tradicí, nebo je obor studia volen pouze z ekonomického hlediska, s vidinou lepšího ekonomického zabezpečení. U některých lidí se jedná i o určitou seberealizaci, kdy si volí studijní obory, jež jim nabídnou možnost splnění vlastních přání.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké nejdůležitější motivy ovlivňují studenty oborů Speciální pedagogika a Rehabilitační-psychosociální péče pro postižené děti, dospělé a seniory na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích při jejich výběru. Dílčím cílem je také zjištění spokojenosti se zkoumanými studijními obory a praxí.

Ve výzkumném šetření je použita metoda kvantitativního výzkumu, a to za pomoci dotazníkového šetření. Dotazníky byly anonymní a skládaly se z 18 otázek, které byly z velké části uzavřené či polouzavřené. Dotazníky byly rozdány studentům prezenčního bakalářského studia zkoumaných oborů, a to v rozmezí od 7. dubna do 10. dubna 2014. Výzkumu se zúčastnilo celkem 120 respondentů, odpovědělo jich 115.

U respondentů tohoto dotazníku převažovaly ženy. Nejčastějšími vystudovanými druhy středních škol jsou, dle výzkumu, SOŠ se zdravotním zaměřením, a to u obou studijních oborů. U oboru Speciální pedagogika následují SOŠ s pedagogickým zaměřením a u oboru Rehabilitační-psychosociální péče gymnázia. Výběr vysoké školy je u většiny respondentů ze Speciální pedagogiky navázáním na absolvovanou střední školu, což může být způsobeno spokojeností s výběrem střední školy a utvrzením v jejich představách o budoucí profesi. U Rehabilitační-psychosociální péče je zde podobná provázanost, především u zdravotního zaměření, velký počet studentů, kteří absolvovali gymnázium, může být spojen s hledáním vhodného zaměření, popř. mohlo dojít k ovlivnění jejich volby. U

otázek týkajících se motivace většina respondentů odpověděla, že vzorem z rodiny pro ně nebyl nikdo. S tímto souvisí i další zkoumaný fakt, a to, že volbu studijního oboru ve většině případů neovlivnil nikdo z okolí, pouze vlastní zájem dotazovaných. I proto si vybrali nejčastěji školu, kde mohou uplatnit svůj zájem o obor a kde mohou studovat to, co je baví. Provázanost tohoto ovlivnění vyplývá i z faktu, že velké množství respondentů bylo ovlivněno jejich mimoškolními aktivitami. Mizivé procento účastníků si obor vybralo na základě negativních zkušeností, v rodině či blízkém okolí se téměř u poloviny dotazovaných vyskytují osoby s postižením. Se studijním plánem je spokojena většina respondentů z obou zkoumaných oborů, pouze malá část si není jista nebo je nespokojena. U dotazovaných studentů SPEP dochází u většiny k prohloubení zájmu o studovaný obor díky praxi, kterou vykonávají, v menší míře je tomu tak i u oboru RPB. Respondenti z obou oborů se také shodují, že studium jejich oboru je spíše utvrzuje v představách o budoucí profesi. Nejčastěji vybranou profesí u studentů Speciální pedagogiky je profese pedagoga, následují vychovatel či asistent pedagoga. U studentů Rehabilitační-péče byla nejčastěji volenou profesí sociální pracovník, poté vedoucí pracovník. U profese speciálního pedagoga studenti Speciální pedagogiky nejvíce očekávají, že vykonávání této práce jim bude přinášet uspokojení a umožňují jim seberealizaci. Uvědomují si, že tato práce vyžaduje smysl pro odpovědnost a odbornost. Pro výkon jsou dle respondentů nejdůležitějšími hodnotami smysluplnost a pocit uspokojení z práce. Sociální pracovník je dle respondentů z RPB profese náročná na psychiku a umožní člověku seberealizaci. Vyžaduje však vysokou odolnost proti stresu a schopnost rychle rozhodovat a řešit problémy. Nejdůležitějšími hodnotami jsou dle dotazovaných studentů pocit uspokojení z práce a její smysluplnost. Platové ohodnocení obou oborů se pohybuje v rozmezí od 16 000 – 20 000 Kč.

Výzkum ukazuje, že nejdůležitějším motivem při výběru obou zkoumaných oborů je nejčastěji vlastní zájem o obor, což potvrdila více než polovina respondentů. Část studentů také ovlivnila absolvovaná střední škola a možná návaznost na ni, další pak zvolili daný obor vlivem rodičů. Vlastní zájem o obor je u poloviny studentů Speciální pedagogiky a u menší části dotazovaných z RPB ovlivněn mimoškolními aktivitami, motivací může být také fakt, že se postižení objevuje v rodině, což výzkum

potvrzuje u 40 % studentů SPEP a 30 % studentů RPB. Pocit uspokojení z práce považují dotazovaní studenti RPB za nejdůležitější hodnotu. Jinak je tomu u studentů SPEP, pro něž je hlavní hodnotou smysluplnost.

Volba studijního oboru je u studentů podmíněna především jejich vlastním zájmem. Druhotná jsou zde jiná ovlivnění, například vliv rodičů či přátel. U pomáhajících profesí, kam řadíme oba obory, si studenti nejen volí obor dle jejich mimoškolních aktivit, ale pracovníci se snaží ve své práci hledat možnost seberealizace, tedy sebeuplatnění.

ABSTRACT

This Bachelor's thesis deals with the motivational factors when selecting fields of study in Special Education and Psychosocial Rehabilitation Care for children, adults and seniors. The concept of motivation is not important only in the professional life of a person. Motivation is the motive which leads towards one's set objective. The choice of a branch of study depends on many factors that can influence it. Continue studying can be a family tradition, or it is only seen from the economical point of view, with an idea of a better economic security. Some people see selecting their field of study as a way of self-realization.

The aim of this thesis is to determine the most important motives that influence students of Special Education and Psychosocial Rehabilitation Care for children, adults and seniors at Faculty of Health and Social Studies in České Budějovice when selecting their field of study. The secondary aim of the thesis is to determine a level of satisfaction of examined fields of study and professional training.

Quantitative research methods, in this case questionnaires, were used during the research. The questionnaires were anonymous and each included 18 questions that were mostly closed or semi-closed questions. From the 7th April to the 10th April 2014, the questionnaires were distributed to full-time students studying Bachelor's programs of examined fields. The total number of respondents was 120, 115 of them answered.

The majority of respondents were women. According to the research, the students studying Special Education and Psychosocial Rehabilitation Care for children, adults and seniors studied mostly at secondary vocational schools specialized in health care. Other secondary schools were secondary vocational schools specialized in pedagogy, chosen by the students studying Special Education, and secondary grammar schools chosen by the students studying Psychosocial Rehabilitation Care. The most respondents studying Special Education have chosen this field in order to continue in the same field they studied at secondary school. This may lead to satisfaction that they have made a good decision when selecting a secondary school and reinforce their idea of future profession. We can notice a similar development for the field of Psychosocial

Rehabilitation Care. However, in this case, there is a high number of students who studied secondary grammar schools, which might be caused by searching the right specialization or by influencing their choice. The most common answer to the question about motivation was that anybody from the family was not a role model. This is related to another examined fact: in most cases, the choice of the field of study has not been influenced by anybody else, the choice has been made by respondents themselves. That is why they have chosen a school where they can use their interests and where they can study what they enjoy. A high number of respondents were also influenced by their after-school activities. Just a minimal percentage of respondents have chosen their field of study from their negative experience. Almost a half of the respondents have experience with a handicapped person from their family or surroundings. The majority of the respondents, studying the examined fields of study, is satisfied with the curriculum, only a small part of them is not satisfied or sure with the field of study. The respondents studying Special Education feel they deepen their interest in the field of study thanks to the professional training they practise; to a lesser extent so do the respondents studying Psychosocial Rehabilitation Care. The respondents from both fields of study agree that their field of study make them surer about their ideas of future professions. The students of Special Education chose at the first place the profession of pedagogue, followed by the profession of educator or teacher's assistant. The students of Psychosocial Rehabilitation Care opted especially for the profession of social worker, followed by a senior executive. According to the students of Special Education, working as a special pedagogue brings satisfaction and enables self-realization. On the other hand, the sense of responsibility and professionalism are required. According to the respondents, meaningfulness and the feeling of job satisfaction are the most important values for job performance. Being a social worker is, according to the students of Psychosocial Rehabilitation Care, a mentally challenging profession and it enables self-realization. It requires, however, a high resistance to stress and quick decision-making and solution-finding capacity. According to the respondents, the most important values are the feeling of job satisfaction and its meaningfulness. The

remuneration expected by both students of Special Education and Psychosocial Rehabilitation Care is between CZK 16.000 and CZK 20.000.

The research shows that the most important motive, when selecting the fields of study in question, is a personal interest (more than a half of the respondents answered so). Other less important aspects are choice of a secondary school, possibility to continue studying the same field of study after the graduation at secondary school and the influence of parents. The personal interest of the respondents in the field of study is influenced by after-school activities, approximately a half of the students studying Special Education and a smaller part of the students studying Psychosocial Rehabilitation Care answered so. Having a handicapped person in the family may be another motive when selecting a field of study, which was shown in the research (40% of the students of Special Education and 30% of the students of Psychosocial Rehabilitation Care). The students of Psychosocial Rehabilitation Care consider the feeling of job satisfaction as the most important. On the contrary, meaningfulness is the principal value for the students of Special Education.

The choice of the field of study is especially influenced by their own interest. The influence of parents or friends and other influences are only secondary. The students generally select their field of study on the basis of their after-school activities. In their future profession, they also try to find self-realization.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval (a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. května 2014

.....

Šárka Medová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Vlastimile Urbanové za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování mé bakalářské práce, dále všem studentům, jež mi poskytli potřebné informace prostřednictvím dotazníků. Velmi děkuji své rodině za jejich trpělivost a podporu nejen v době studia.

Seznam použitých zkratk

Apod. - a podobně

Atd. - a tak dále

IPS - Informační poradenská střediska

Popř. - popřípadě

Rehabilitační-psychosociální péče - studijní obor Rehabilitační-psychosociální péče pro děti, dospělé a seniory, bakalářské studium

RPB - studijní obor Rehabilitační-psychosociální péče pro děti, dospělé a seniory, bakalářské studium

SOS - Střední odborná škola

SPEP - studijní obor Speciální pedagogika

OBSAH

Úvod	13
1 Vzdělání a vzdělávání.....	15
1.1 Soudobé teorie učení a vzdělávání.....	15
1.2 Vzdělání v dnešní společnosti.....	17
2 Motivace a motivy	19
2.1 Motivace	19
2.1.1 Potřeby a incentivy	20
2.2 Motiv.....	20
2.3 Motivace ke studiu	23
2.4 Teorie motivace	24
2.5 Motivační faktory	27
2.5.1 Vliv rodinného prostředí.....	28
2.5.2 Vliv vrstevníků	29
2.5.3 Vliv masmédií a internetu	30
3 Profesní orientace žáků.....	31
3.1 Škola	31
3.2 Mimoškolní činnost	33
3.2.1 Školská poradenská zařízení.....	33
3.2.2 Informační poradenská střediska	33
4 Předpoklady pro výběr povolání	35
4.2 Vlastnosti a rysy osobnosti	35

4.3	Schopnosti a dovednosti	35
5	Pomáhající profese	37
5.1	Obor Speciální pedagogika	39
5.2	Obor Rehabilitační-psychosociální péče pro postižené děti, dospělé a seniory.....	40
6	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	41
6.1	Zdravotně sociální fakulta	41
7	Výzkumné otázky a cíl práce	42
7.1	Výzkumné otázky	42
7.2	Cíl práce.....	42
8	Metodika	43
8.1	Použitá metodika výzkumu.....	43
8.2	Charakteristika souboru	43
9	Výsledky dotazníkového šetření.....	45
10	Diskuze.....	59
11	Závěr	62
12	Seznam použitých zdrojů	64
13	Klíčová slova	69
14	Přílohy	70

ÚVOD

Soudobá společnost je nazývána společností vzdělanostní, neboť vzdělání je stále považováno za významnou hodnotu. Se vzděláním velmi úzce souvisí motivace, protože právě motivace nám pomáhá stále více se vzdělávat a ovlivňuje aktivitu a celkový přístup žáků a studentů. Motivace ke vzdělávání je u každého člověka jiná a v průběhu jeho života se mění.

Výběr vysoké školy je zcela jistě v životě člověka velmi důležitým milníkem, který může být jedním z faktorů, jenž ovlivní jeho budoucí, nejen profesní, život. Správná volba studijního oboru na vysoké škole může vést nejen k lepšímu vztahu k profesi, ale díky této volbě člověk může nalézt motivaci pro další sebevzdělávání. Samotné studium, popřípadě výkon praxe, ho může utvrdit v představách o budoucí profesi. Naopak výběrem nevhodného studijního oboru či programu může člověk ztratit zájem o studium, o výkon budoucí profese a také ztratit motivaci spojenou s dalším vzděláváním. S výběrem vysoké školy souvisí mnoho dalších věcí. Jedná se o ovlivnění či právě motivaci dále se vzdělávat. Některé faktory ovlivnění mohou být těmi hlavními, zatímco jiné pouhým pomocníkem při výběru.

S volbou studia na vysoké škole také souvisí výběr střední školy. Pokud si žák vybere nevhodnou střední školu, kde je přetěžován nebo se naopak nudí, nepředpokládá se u něj další studium, protože je zřejmé, že studium by jej nenaplňovalo. I když i zde hraje důležitou roli motivace. Pokud si žák vybere jiný studijní obor, který ho bude naplňovat, dojde k tomu, že i jeho vztah k profesi může vést ke zlepšení. V současné době je možné využít kvalitní profesní poradenství, které pomáhá žákům a studentům směřovat správným směrem.

Motivace hraje klíčovou úlohu této bakalářské práce, jež se zabývá problematikou motivace při výběru oborů Speciální pedagogika a Rehabilitační-psychosociální péče na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích. Důvodem mé volby je fakt, že studuji speciální pedagogiku a obor Rehabilitační-psychosociální péče považuji za podobný, jelikož má stejně jako speciální pedagogika humanitní zaměření.

Teoretická část se zabývá nejen motivací, motivem či teoriemi motivace, nýbrž je zde také nastíněno vzdělání a vzdělávání v soudobé společnosti. Z hlediska samotného pojmu motivace jsou rozděleny a popsány motivace a motivy, potřeby, důležité, dle mého názoru, teorie motivace a samotná motivace ke studiu. Součástí jsou také faktory, jež mohou vést k ovlivnění při výběru studijních oborů. Neopomenuta není ani důležitost a možnost profesního poradenství. Poslední část je věnována popisu pomáhajících profesí, kam řadíme oba studijní programy, tedy Speciální pedagogiku i Rehabilitační-psychosociální péči.

Ve druhé části je využit kvantitativní výzkum, a to dotazníkové šetření. Tento výzkum je zaměřen na tři důležité oblasti – motivaci, studium a představu respondentů o jejich budoucí profesi a očekávání představ od profese speciálního pedagoga, pro obor Speciální pedagogika a sociálního pracovníka pro Rehabilitační-psychosociální péči.

1 VZDĚLÁNÍ A VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělání je možné chápat jako soubor vědomostí, dovedností a postojů, stejně tak jako hodnotových orientací, jež jsou získané jako výsledek vzdělávání (formálního i neformálního). I přes existenci různých dokumentů týkajících se doložení úrovně vzdělávání (vysvědčení, certifikáty, ...) není možné rozlišit přesné složení zdrojů, ze kterých se vytváří vzdělání jako celek. Důležitým činitelem je zde prostředí, a to rodinné i společenské, ve kterém člověk vyrůstá. Dalším faktorem, který může vytvářet obsah vzdělávání je sebevzdělávání, jež je celoživotní (Průcha, Veteška, 2012).

V dnešní době rozlišujeme různé stupně vzdělávání, jedná se o předškolní, základní, střední, vyšší a vysokoškolské vzdělávání, součástí těchto jednotlivých stupňů je i celoživotní vzdělávání (Průcha, Veteška, 2012).

1.1 Soudobé teorie učení a vzdělávání

Pomocí psychologických teorií učení dochází k popisu a vysvětlování procesů v různých učebních situacích. Tyto teorie nejen popisují, ale také vysvětlují výsledky vzniklé na straně subjektů. Počet těchto teorií je velký, avšak u všech je shoda v tom, že dochází k nějakým změnám (pozorovatelných méně či více) u účastníků procesů učení (Průcha, Veteška, 2012).

Vývoj teorií byl ovlivněn změnou koncepcí učení, a to přibližně od počátku 20. století. V začátcích byly teorie učení ovlivněny principy behaviorismu (například I. P. Pavlov – teorie klasického podmiňování), dále se jednalo například o teorii programovaného učení nebo sociálního učení, v němž učení probíhá na základě zkušeností ve společnosti, tedy při sociálních interakcích (Průcha, Veteška, 2012).

V současné době zde převládá teorie **konstruktivistického učení**, která chápe učení jako proces, kde dochází k vytváření znalostí na základě zpracování nových, ale i již navozených informací. Každý subjekt tohoto procesu vstřebává podané informace odlišně, a to dle jeho charakteristických poznávacích procesů, zároveň je ovlivněn

svými názory či emocemi vycházejícími z dosavadních zkušeností (Průcha, Veteška, 2012).

K hlavním soudobým teoriím vzdělávání řadíme **teorii spiritualistickou, personalistickou, kognitivně psychologickou, technologickou, sociokognitivní, sociální a akademickou.**

Spiritualistické teorie (nazvané také metafyzické či transcendentální), vznikly na počátku sedmdesátých let. Důležitý je zde vztah lidského já a univerza, a to z pohledu metafyzického. Spiritualistické teorie jsou často přiřazovány k sociokulturnímu proudu, který se nazývá New Age, avšak u spiritualistické teorie se klade větší důraz na hodnoty popsané v textech, jež sahají do dávné, až tisícileté, historie. Filosofie a orientální náboženství poskytují velké množství podnětů vedoucích k úvahám o vzdělávání. Zdroje, jež v tomto vzdělávacím proudu převládají, vychází ze zen-buddhismu a taoismu. Do těchto spiritualistických teorií řadíme vzdělávací teorie A. Maslowa, C. Fotinase či například M. Fergusonové (Bertrand, 1998).

U personalistických teorií (zvaných humanistické či svobodné, otevřené) jsou nejdůležitějšími pojmy svoboda a svébytnost člověka a především pojem lidského já. Vzdělávání zde řídí sama osoba nacházející se v procesu učení. Velký důraz je kladen na seberealizaci žáka, ke které má být veden vychovatelem. Přístupy, které v těchto teoriích zdůrazňovaly integrální rozvoj dětí, byly inspirací pro „alternativní“ školy vzniklé především v 60. a 70. letech minulého století. Do těchto teorií můžeme zařadit vzdělávací koncepci C. Rogerse (Bertrand, 1998).

Kognitivně psychologické teorie se u žáků zaměřují na rozvoj kognitivních procesů, jakými jsou například řešení problémů, analýza či usuzování. Tyto vzdělávací teorie často vychází z výzkumů kognitivní psychologie týkající se rozličných stránek učení.

Zlepšení předávání informací pomocí vhodných technologií vyzdvihují technologické teorie, nazývané také teoriemi systémovými či technicko-systémovými. Slovo technologie zde vyjadřuje postupy i didaktické pomůcky určené pro komunikaci a zpracování údajů (počítač, video, televizi atd.). Také je zde důležité

vedení k interaktivním programům či multimédiím. Mimo jiných cílů se snaží o zlepšení spolupráce mezi člověkem a počítačem (Bertrand, 1998).

V sociokognitivních teoriích je zdůrazněna důležitost sociálních a kulturních faktorů při tvorbě poznatků. Formu pedagogiky a didaktiky utváří především kulturní a sociální interakce.

Základem sociálních teorií je myšlenka, že vzdělávání má zprostředkovat nejen řešení problémů sociálních a kulturních, ale umožnit také řešení problému životního prostředí, přičemž právě příprava žáků na řešení těchto problémů je hlavním cílem těchto teorií. Klíčovými tématy jsou zde nerovnosti ve společnosti, problémy životního prostředí, znehodnocení života na naší planetě apod. (Bertrand, 1998).

Předání obecných poznatků je hlavním principem akademické (též tradicionalistické, klasické a generalistické) teorie. Rozdělují se zde dvě skupiny zastánců této teorie: tradicionalisté, kladoucí důraz na předávání klasických obsahů, které nejsou závislé na kulturách či soudobých sociálních strukturách, a generalisté zaměřující se na kritické myšlení, otevřenost ducha, a tak dále. Dle obou skupin je však úkolem vyučujících předat obsah žákům, jejichž následným úkolem je asimilace těchto obsahů (Bertrand, 1998).

Někteří autoři při popisu teorií vzdělávání využívají nejen popisu různých pedagogických strategií, ale značný význam přisuzují také filozofickým základům.

1.2 Vzdělání v dnešní společnosti

Nynější vzdělání by mělo být strategií úniku před stále více blížícím se individuálním propadem. Dříve vzdělání sloužilo jako pomoc skupinové naděje, dnes se však postupně mění v jakousi pojistku jednotlivců. V dnešní době by se měli všichni stát podnikateli se svým vzděláním, což vede k úvahám, že každý člověk má možnost společenského vzestupu, čímž se lidem v těchto horších podmínkách, které souvisí s problematickou dostupností zaměstnání a stálým zhoršováním platů, dostává naděje (Keller, Tvrdý, 2008).

V současné době již zcela vymizely, nebo byly zpochybněny, pilíře výchovy a pevné jistoty označované za tradiční pedagogiku. Je to především způsobené odlišným chápáním pojmů individualita a svoboda dětí. Důsledkem je, že kázeň a výchova k pokoře jsou často chápány jako přežitky (časopis Pedagogika 1/2011).

2 MOTIVACE A MOTIVY

2.1 Motivace

Motivace vysvětluje příčiny lidského chování a jednání. Pomáhá nám vyjasnit, co je příčinou chování člověka a proč se každý člověk chová určitým způsobem. Tato problematika je velice rozsáhlá a složitá, proto jí v psychologii byla a stále je věnována velká pozornost. K výkladu motivace již existuje velké množství přístupů, které mají různé výkladové principy. Každý z těchto přístupů významným způsobem přispěl k řešení určitých částí motivační problematiky, zároveň však každý z nich představuje, ve vyhraněné podobě, určitou jednostrannost. Je to například přístup humanistický, hédonický či kognitivní (Pavelková, 2002).

V nejšířím slova smyslu můžeme motivaci chápat jako soubor činitelů, jež směřují, podněcují a udržují chování člověka (Pavelková, 2002).

Problematika motivace lidského chování, jak bylo uvedeno, je komplexní, zároveň je nutné ji brát jako určitý klíč, jež vede k pochopení lidské psychiky, jelikož právě ta přináší lidským činům jejich individuální smysl. Motivace je proces, který probíhá intrapsychicky a vyúsťuje ve výsledný vnitřní stav, tedy motiv. Motivace má konečný cíl, kterým je opět nějaký druh vnitřního stavu, obecně uspokojení, a prostředky, jež vedou k dosažení uspokojení. Motivace a motivy jsou postulovanými interními procesy a stavy (strukturními prvky vyjasňujícími zaměřenost chování na dosažení určitého cíle). Prostředky realizace motivů jsou vnější objekty (Nakonečný, 1997).

Dle Cattella, behavioristicky orientovaného psychologa, je východiskem motivace určitý vnitřní stav osobnosti. Tento vnitřní stav směřuje v určité situaci (prostřednictvím určitého chování) k dalšímu vnitřnímu stavu, již zmiňovanému uspokojení. Cattell také vymezuje dvě výchozí roviny motivace: a) potřeby organismu jako biologické bytosti; b) potřeby osoby jako sociální bytosti. Tímto rozdělením vyjadřuje existenci sociální a biologické dimenze lidského jsoucna, jež je souhrnně vyjádřeno v psychologickém konceptu osobnosti (Nakonečný, 1997).

Významově upřesněné pojmy motivace a motivu vyjadřují vědecké termíny, jimiž vysvětlují určitá pozorovaná fakta o lidském chování. V první řadě to, že je zacílené, že má určitou intenzitu a určité trvání, ale také určitou variabilitu, jež je vykazovaná ve své zacílenosti. Jedná se o vědeckou abstrakci, kde jsou vytčeny z celku psychické činnosti člověka i zvířat její určité charakteristiky. Je v ní podáno i vysvětlení určitých stránek této činnosti. Základem je pojetí člověka jako aktivního subjektu. Psychické procesy poznávání, cítění a motivace regulují jeho činnost a vymezují psychické vlastnosti osobnosti vystupující jako dvě základní dimenze lidské psychiky, tedy dispozice chování a prožívání (Nakonečný, 1997).

2.1.1 Potřeby a incentivy

Potřeby tvoří především vnitřní motivační dispozice jedince. Jsou považovány za dispoziční motivační činitele, které se projevují pocitem vnitřního nedostatku nebo přebytku. Předpokladem je, že jsou potřeby hierarchicky uspořádány, příkladem je **Maslowova pyramida potřeb**, kdy na nejnižším stupni jsou fyziologické potřeby, nad nimi sekundární potřeby (potřeba bezpečí a jistoty), následuje potřeba lásky a sounáležitosti, nad ní potřeba uznání a na nejvyšším stupni potřeba seberealizace (Pavelková, 2002).

V poslední době je za základní lidskou potřebu považována **potřeba sociálního kontaktu**. Tato potřeba má různé formy. Jednat se může o potřebu sdružování, interpersonální vztahy, o potřebu podílení druhých osob na vlastní činnosti a na různých událostech našeho života. Dále jsou zde řazeny potřeba moci nebo potřeba chovat se shodně (Plháková, 2007).

2.2 Motiv

Za základní jednotku motivace lze považovat motiv.

„Motivy jsou takové duševní projevy, které aktivizují lidské chování, zaměřují je na určitý cíl a v tomto směru je udržují po určitou dobu.“

Motivy určují:

- Směr, zaměření určité aktivity a tím i její obsah. Motiv tedy usměřňuje průběh určitého chování.
- Intenzitu takové aktivity.
- Délku jejího trvání. “(Vágnerová, 2004, s. 53).

Motivy většinou dávají chování subjektivní smysl, je možné je chápat jako osobní příčiny určitého chování. Důležitou roli hrají vědomé i nevědomé motivy, ty se mohou odrážet v chování člověka a určitou roli mohou hrát obě složky zároveň (Vágnerová, 2004).

Lidské motivy je možné klasifikovat do čtyř oblastí. První jsou **motivy sebezáchovné**, které mají základ biologický. Druhým okruhem jsou **motivy stimulační**, jimiž rozumíme potřebu optimální úrovně aktivování a měnící se vnější podněty. Třetí oblast tvoří **sociální motivy**, jež působí na mezilidské vztahy a usměřňují je. Poslední okruh je tvořen individuálními **psychickými motivy**, jimiž je myšlena potřeba sebeurčení (potřeba svobodné volby a jednání), stabilní a soudržné osobní identity, ale také úsilí řídit se vnitřními etickými standardy (Plháková, 2007).

Sebezáchovné motivy byly dle dřívějších autorů popisovány jako pud sebezáchovy. Souvisí s primárním úsilím všech živých tvorů s udržení se při životě. Dle mnoha současných autorů je tato snaha chápána spíše jako široká motivační oblast zahrnující mnoho jednotlivých pohnutek. K nejdůležitějším pohnutkám patří biologické (primární) pohnutky sloužící k přežití jednotlivců, ale i celých živočišných druhů. U přežití jednotlivce se jedná o takový časový úsek, který je pro jeho druh typický. Pro přežití člověka je důležité, aby dýchal, spal, udržoval vhodnou tělesnou teplotu a byl v bezpečí, dalšími podmínkami je příjem potravy a nápojů. Sexuální a rodičovské motivy jsou důležité pro přežití veškerého lidského druhu, avšak motivy, které spějí k přežití jednotlivce, jsou nezbytné i pro přežití druhu (nepřežije-li jednatel, nepřežije druh). Tyto motivy jsou vrozené, ale lidé se je učí uspokojit, a to v rodinách a společnostech, ve kterých žijí (Plháková, 2007).

Projevem stimulačních motivů je hravost, zvědavost a hledání neobvyklých zážitků. Lidskou přirozeností je aktivita. Aby lidé dosáhli duševního klidu, vyžadují

proměnlivou vnější motivaci a také vyrovnanou kombinaci fyzických a psychických aktivit. Uspokojování stimulačních motivů není nezbytné pro přežití. Podstatu těchto motivů se snaží vyjasnit některé teorie, např. teorie optimální úrovně aktivace, protikladných procesů či potřeba proměnlivých sensorických podnětů (Plháková, 2007).

Sociální motivy řídí mezilidské vztahy i jejich subjektivní prožívání. Tyto motivy jsou vrozené dispozice aktivující a rozvíjející se zejména v útlém věku při interakci s blízkými lidmi. V různém rozsahu se základní sociální motivy vyskytují ve všech lidských kulturách. Předpokladem tedy je, že vnější prostředí je buď tlumí, nebo rozvíjí. Příkladem těchto motivů je potřeba moci, potřeba sdružování (afiliace), výkonová motivace, kam řadíme potřebu vyhnout se neúspěchu, ale i úspěchu, či dosažení úspěšného výkonu (Plháková, 2007).

J. Nuttin (1987) chápe motiv jako „faktor aktivace a řízení způsobů chování“, přičemž formuluje motiv buď jako objekt ve vnějším světě vyvolávající u jedince určitou pohotovost k chování, nebo vyjadřuje tuto pohotovost samu. Jako příklad je uvedeno jídlo v prvním případě, a hlad ve druhém. Finálním efektem je dosažení určitého psychického stavu, konkrétně uspokojení (či v tomto případě nasycení). Interakce v chování většinou vychází z určitých objektů a vnitřních stavů.

Motivy dle Nakonečného patří ke struktuře osobnosti, nazývá je funkčními prvky určujícími směr a intenzitu jejího chování. Dávají lidskému chování psychologický smysl a vyjadřují jeho psychologické příčiny či důvody. V psychologii nalezneme různá vysvětlení pro pojem motiv. V užším pojetí jsou motivy vědomé záměry či vědomé cíle jednání, v širším smyslu jsou řazeny i nevědomé účely chování, motivy tedy vyjadřují cíle chování obecně.

Pokud jsou motivy příčiny psychologické, jedná se o pohnutky k dosahování určitých závěrečných psychických stavů, tzv. završujících reakcí či uspokojení. Motivem se vnitřní motivující podněty stávají až poté, co nachází objekt, jehož dosažením dospívá k uspokojení (Nakonečný, 1996).

V psychologii existuje také pojem stimul, jenž je možné chápat jako opak motivu, tedy vnější pobídku. Spojení mezi motivem a stimulem je podmíněno množstvím vlastností jedince a psychických projevů, které probíhají (příkladem těchto psychických

projevů jsou potřeby, postoje, hodnoty a další). U stimulů je také možné vzájemné oslabování, popřípadě posilování. Stimul podněcuje motiv pouze tehdy, pokud je ve shodě s motivačním profilem a aktuálním stavem člověka, na kterého má působit (Růžička 1992).

2.3 Motivace ke studiu

Lidé si studium před prací vybírají z mnoha různých důvodů. Z ekonomického hlediska je tímto důvodem především to, že na vzdělání pohlíží jako na výhodnou investici. V pracovním uplatnění spatřují příležitost, jak tento dlouhodobý přínos co nejlépe finančně využít (Keller, Tvrdý, 2008).

Motivace ke studiu má však i jiné formy. Francois Dubet shledává, s ohledem na předchozí Weberovu koncepci jednání, že lidé mohou být motivováni určitou **tradicí**, tedy studují proto, že studovali jejich rodiče, prarodiče, sourozenci a jiní členové rodiny. Někteří lidé se chtějí uplatnit v oblasti, kterou vnímají jako svoji profesi. Tuto oblast Dubet nazval jako **hodnotově racionální motivaci**. Poslední, již zmíněnou formou, je volba vzdělání jako dobrá investice. Tuto formu motivace Dubet nazval **motivací účelově racionální** (Keller, Tvrdý, 2008).

V rámci profesní orientace hraje významnou roli **Hollandova teorie profesního vývoje**. Tato teorie se zabývá nalezením shody osobnosti s vybraným povoláním. Teoretická východiska této teorie ve spoustě směrů pokračují v předchozích obecných principech teorie profesního vývoje D. E. Supera. Přestože Holland na počátku využil práci D. E. Supera, považoval ji za příliš obecnou, v rámci běžné praxe poradců nedostatečnou metodologickou podporu. Holland usiloval o slučující teorii, která by byla schopna odpovědi na otázky týkající se způsobů výběru povolání lidí, ovlivnění sociálními aspekty či tím, vlivem jakých motivů lidé mění svá povolání a proč (Mezera, 2005).

Holland se domnívá, že při procesu volby profese dochází k rozvíjení zájmové i osobnostní diferenciací vedoucí v dalších fázích ke specifické přednosti jedné kategorie povolání ze skupiny šesti profesních tříd. Základem této teorie je vzájemné ovlivnění

dědičnosti a prostředí podílejícím se na utváření jedince. Právě tyto dva faktory mají pro volbu povolání a oblast profesní orientace zásadní význam. Dospělý člověk volí specifická povolání odpovídající struktuře osobnostních vlastností jedince a upřednostňuje určitá povolání, jež uspokojí jeho vlastní potřeby (Mezera, 2005).

Z hlediska motivace pracovního jednání je důležitá tzv. **Dvoufaktorová teorie motivace Fredericka Herzberga** a jeho spolupracovníků. Předpokladem jsou dvě skupiny opačných potřeb, které jsou součástí člověka. Jedná se o potřebu vyhnutí bolesti a potřebu psychického růstu. Herzberg se svými kolegy zjistili, že jsou dvě skupiny odlišných faktorů (faktory vnější, hygienické a faktory vnitřní, motivátory), které působí na pracovní motivaci. Tato teorie je významná především proto, že Herzberg ukázal na souvislost pracovní motivace s pracovní spokojeností, a také proto, že nespojuje pracovní spokojenost s motivovaností pracovníka (Bedrnová, Nový, 2007).

2.4 Teorie motivace

Teorii lidské motivace je známo velké množství, liší se od sebe jak úrovní obecnosti, tak i zdůrazněním různých proměnných a také jejich uplatněním, které se vztahuje na různé typy žáků, učení a také typy pedagogických situací (Mareš, 2013).

Komplexní teorie motivace je snahou některých významných myslitelů o uspořádání různých pohnutek do schémat, jež zahrnují vše. Tato schémata však nejsou dostačující a proto nejsou akceptovaná všemi. Nejvýznamnějšími teoriemi jsou teorie potřeb dle Murrayho a Maslowa (Plháková, 2007).

Autorem významné komplexní teorie motivace je americký psycholog **Henry Murray**. Murray místo pojmu pud užíval, jako synonymum, slovo potřeba. Potřeba je dle Murrayho „konstrukt označující sílu v oblasti mozku, která organizuje vnímání, myšlení, snažení a jednání v určitém směru, s cílem změnit existující neuspokojivou situaci“. Murray spatřuje jistý rozdíl mezi potřebami vycházejícími z mozku a chtěním, které je povahy mentální (Plháková, 2007).

Murray klasifikoval dvě hlavní skupiny potřeb – viscerogenní (primární) a psychogenní (sekundární). U viscerogenních potřeb je tvorba a uspokojování

podmíněno pravidelně se opakujícími fyziologickými procesy. Jedná se o potřebu vody, kyslíku, vyhýbání se horku a chladu a potřebu potravy. Murray popsal více než dvacet psychogenních potřeb, tyto potřeby představují základ osobnosti. Příkladem těchto potřeb jsou ambice (potřeba úspěšného výkonu), moc (potřeba nadvlády, nezávislosti, agrese, opozice, ponížení a podřizování se) nebo se jedná o oblast citových vztahů k lidem (potřeba odmítání, sdružování, pečování i pečování od druhých či potřeb hry). Všechny potřeby jsou součástí člověka, ale liší se v úrovni a intenzitě u každého (Plháková, 2007).

V této teorii jsou důležitými pojmy také tlak a téma. K aktivaci potřeb dochází pomocí tlaků, což jsou vnější podmínky vyvolávající přání něco získat (pozitivní tlaky) anebo se něčeho vyvarovat (negativní tlaky). Výsledkem interakce mezi potřebami a tlaky je téma (Plháková, 2007).

Jednou z nejvýznamnějších teorií potřeb je teorie amerického psychologa **Abrahama Maslowa**. Maslow použil pro pojem potřeba více synonym – drive, touha a motiv. Dle Maslowa je podstata lidských potřeb biologicky determinovaná a to s dědičnými potenciály následujícího rozvoje a vytvářením vnějšími vlivy. Potřeby jsou rozděleny do pěti úrovní (Plháková, 2007).

Hlavní myšlenkou této teorie je, že některé potřeby jsou přednější (mají určitou prioritu) než ostatní. Maslow rozdělil tyto potřeby do pyramidy, dle které je patrné, že zároveň rozlišil dva typy potřeb, a to deficitní (primární), které jsou nezbytné pro funkčnost organismu (v pyramidě umístěné dole), a rozvojové (sekundární), jež se uspokojují až po zajištění primárních (v pyramidě umístěny nahoře) (Vágnerová, 2004; Mareš, 2013).

1. Potřeby deficitní:

- Fyziologické.
- Potřeba bezpečí a jistoty související se snahou vyvarovat se něčeho podivného, neznámého, tedy něčeho ohrožujícího. K těmto potřebám je řazeno také bezpečí tělesné a potřeba řádu.
- Potřeba sounáležitosti a lásky znamenající potřebu být někým milován, uznáván a potřeba někam patřit.

- Potřeba sebeúcty je zaměřena na ocenění člověka, čímž si jedinec utvrzuje vlastní hodnotu. Součástí je i sebeúcta, jež vyplývá ze sebehodnocení ovlivněného sociálním hodnocením.

2. Potřeby rozvojové:

- Potřeba znalostí a porozumění.
- Estetické potřeby.
- Potřeba sebeaktualizace.

Důležitým pojmem je v této Maslowově pyramidě **sebeaktualizace**. Díky této potřebě dochází k rozvoji a uplatňování našich předpokladů, což nám umožňuje stát se tím, čím můžeme. Sebeaktualizace je růstovou potřebou, při jejímž uspokojování intenzita roste. Jiné označení pro tyto potřeby jsou metapotřeby či potřeby bytí (B-potřeby). Vyšší potřeby dominují až poté, co jsou uspokojeny potřeby nižší úrovně.

Maslow také rozlišil dva druhy hodnot – deficitní D-hodnoty a hodnoty bytí (B-hodnoty). Při uspokojování metapotřeb dochází k uskutečnění hodnot bytí – krása, dobrota, pravda, soběstačnost, hodnota bez úsilí (lehkost či absence námahy) a hravost (Plháková, 2007).

Dle Maslowa je sebeaktualizace (seberealizace, sebeuskutečnění) vývojově nejvyšším motivem člověka, díky němuž se člověk zdokonaluje, je schopen rozšíření svého poznání a také rozvíjení svých schopností i uplatňování. Jako zdroj seberealizace mohou sloučit různé sféry společenského života, těmito oblastmi jsou především činnosti související s tvořivostí a také se sebeuplatňováním. Vlastnosti typické pro sebeuskutečňující se osoby jsou přátelskost, přirozenost, sebeakceptace, ale i akceptace druhých, tito lidé také lépe a s klidem vnímají realitu. Díky seberealizaci jsme schopni osobního rozvoje a zároveň je nezbytným předpokladem pro duševní zdraví a celkovou spokojenost v životě (Univerzita Karlova, Velký sociologický slovník, 1996).

2.5 Motivační faktory

Člověk má vytvořenu komplikovanou strukturu motivačních dispozic, které jsou zčásti vrozené a zčásti získané. Mezi získané motivační dispozice patří sociální potřeby, dále hodnotové orientace, zájmy, částečně i postoje, jež se tvoří na základě sociální zkušenosti. K vrozeným motivačním dispozicím řadíme biologické potřeby. Osvojené motivační dispozice jsou sociálně podmíněnými motivačními faktory.

Potřeba je nedostatek něčeho nezbytného pro život jedince, přičemž je tento nedostatek vnímán subjektivně. Podrobněji jsou potřeby rozepsány v kapitole 2.1.1 Potřeby a incentivy a jednotlivé teorie potřeb v kapitole 2.3 Teorie motivace.

Mezi potřebou a zájmem nejsou markantní rozdíly. **Zájem** je vědomě aktivnější a je ve větším spojení se specifickým konkrétním předmětem. Lidé mají v první řadě zájem o předmět, jež je pro ně potřebný (Výrost, Slaměník, 2008).

Základem těchto zvláštních druhů motivů jsou primární potřeby, především potřeby psychologické. Ty se konkretizují v podmínkách kulturního prostředí člověka. Jedná se o odvozenou potřebu, pro niž je typické, že se uspokojuje vykonáním určité činnosti (Říčan, 2007).

Zájmy jsou součástí takové struktury osobnosti, která je nejsnáze ovlivnitelná. Je možné je zeslabovat, zesilovat, záměrným působením je můžeme i vytvářet (Říčan, 2007).

Zájem je možné označit jako trvalejší směr jedince na určitý okruh předmětů a jevů skutečnosti. Zájmy rozvíjejí člověka, díky nim se snaží o poznání a ovládnutí předmětu zájmu. Je jím stanovena hloubka a kvalita přístupu člověka k dílčím druhům činností. K základním hlediskům je řazena šíře zájmů (například mnohostrannost nebo rozmanitost zájmů), jejich hloubka, stálost a čínorodost. Právě dle těchto hledisek jsou zájmy člověka hodnoceny (Krninská, 2012).

Zájmy spojené s profesním zaměřením jsou typu sociálního, podnikavého, manuálního, uměleckého a vědeckého (Krninská, 2012).

Díky zájmům můžeme pozorovat základní zaměření osobnosti jedince a jeho, zatím nečinné, schopnosti. Se zájmy jsou spojené sklony, které z nich mohou vznikat. Jedná se o tendenci (zaměření) vykonávat určité činnosti (Kohoutek, 2007).

Zájmové směry se dle Stavěla rozdělují na: zájem poznávací, sociální, výtvarný, rukodělný, o hmotný materiál, sociální, o přírodu, sportovní, obchodní, technický.

Koníčky jsou zájmy, které mají z velké části rekreační povahu. Se zájmy i koníčky souvisí volný čas, který je právě jimi často naplňován. Volný čas má tři základní funkce. Těmito funkcemi jsou zábava, odpočinek (relaxace) a rozvoj osobnosti (Kohoutek, 2007).

Zdroj **hodnotových orientací** je společenský a objektivní a převyšuje rámec jedince. Je spojen s výchovou a také životní zkušeností (vlastní i zprostředkovanou). Zvnitřněný hodnotový systém obsahuje i hodnotový základ názoru ve světě a představuje základní osnovu vlastního vědomí (Výrost, Slaměník, 2008).

Hodnoty slouží k udržení a rozvoji primárních vztahů člověka ke společnosti, k přírodě a také k samotnému lidskému bytí. Jedná se o objektivní přirozené a společenské jevy, které mohou být charakteru fyzického či duchovního. Hodnoty se projevují v určité motivační podobě hodnotových orientací (Výrost, Slaměník, 2008).

Postoj je psychická dispozice, která je naučená a charakterizuje výběr člověka při přijetí vnějších vlivů a při činnostech vůči okolí. Můžeme zde rozlišit emocionální a kognitivní stránku a spojitost na určitý druh činností (neztotožňují se s činnostmi), které jsou podřízeny hodnocení.

2.5.1 Vliv rodinného prostředí

Rodiče jsou vnímáni jako profesní vzory, ale i informátoři a ve většině případů i jako ti, kteří dali konečné rozhodnutí profesní volby jejich dítěte (Havlová, 1996).

Rodina vzniká manželstvím a umožňuje soužití manželských párů, rodičů a jejich dětí, většinou ji chápeme jako malou primární sociální skupinu. V rodině jsou také utvářeny vztahy mezi příbuznými, ale i vztahy mezi rodinou a společností. Pojem rodina pro každého znamená něco jiného, pro někoho je to otec, matka, dítě, tedy

základní rodina, jiní zahrnují i prarodiče a ostatní příbuzné (strýce, tety, sestřenice,...), v tomto případě se jedná o rodinu **rozšířenou** či rodinu **reprodukcující se**, jež je založena vstupem do manželství (Střelec, 2005).

Pro dítě rodina symbolizuje bezpečí a jistotu, je pro něj také zdrojem informací o něm samém. Právě díky nim dochází u dítěte k tvorbě určitého sebepojetí, a to na základě toho, jak je přijímáno a hodnoceno (pozitivně, negativně). Zde se také dítě setkává s nějakým hodnotovým systémem a výchovou, díky níž dochází k rozvoji jeho schopností a dovedností. Dochází zde k nápodobě ze strany dítěte, popřípadě se může dítě identifikovat se vztahy mezi členy rodiny, jež slouží jako určitý model (Vágnerová 2004).

Rodina je jedním z důležitých činitelů při vytváření vztahu k práci a také při výběru povolání dítěte. Právě vztah k práci se vyvíjí již od začátečních návyků sebeobsluhy, tedy v období věku batolete. Dětem by měly být svěřovány některé domácí práce, jelikož vztah k práci může ovlivnit jejich profesní a životní dráhu a právě rodina a její prostředí má na ně významný vliv (Střelec, 2005).

Profesní orientaci svých dětí často ovlivňují rodiče, jejich vliv je často tím rozhodujícím. Tento vliv však rodiče v některých případech, využívají bez hlubšího zkoumání předpokladů svých dětí či bez důkladného prozkoumání jimi zvoleného oboru. U rodičů může dojít i k nekritické představě o schopnostech a dovednostech svých dětí. Pramení to z toho, že pro své děti chtějí to nejlepší. Proto je důležitá spolupráce se školou, konkrétně s výchovným poradcem, školním psychologem či třídním učitelem. Velmi žádoucí je zde vzájemný dialog, jenž může přispět ke sblížení názorů (Střelec, 2005).

2.5.2 Vliv vrstevníků

V současné době vzrůstá v průběhu dětství vliv vrstevnických skupin. Tento vliv a zároveň nárůst významu těchto skupin je spojen s odpoutáváním z návaznosti na rodinu a postupným osamostatňováním se. Vazbu na rodinu nahrazuje v období dospívání právě vazba na vrstevnickou skupinu. Skupina vyžaduje plnění norem a hodnot, které si

sama vytvoří. Stejně jako rodina hraje vrstevnická skupina důležitou roli při rozvoji určitých dovedností a schopností. Avšak v této skupině se dítě musí umět prosadit, jelikož jeho postavení zde není zaručené, důležité také je aby ho ostatní přijali, tudíž si je musí umět získat (Vágnerová, 2004).

Vrstevnické skupiny mívají u dospívajících žáků velký význam. Je to způsobeno především blízkostí názorů a problémů, jaké má žák sám. Přestože je dospívající ovlivňován partou či kamarády, u konečného rozhodování však mají, ve většině případů, vliv rodiče.

2.5.3 Vliv masmédií a internetu

Hromadné sdělovací prostředky, masmédiá, jsou schopny oslovit velké skupiny jedinců najednou.

Tradičními tištěnými médii jsou nejčastěji časopisy, knihy či denní tisk. Významná jsou však i média, která jsou zaměřena na obrazové či akustické získání informací (rozhlas či televize). Současná doba je však nejvíce spjata s vývojem elektronických technologií, především se jedná o počítače, internet a mobilní telefony.

Ovlivnění z hlediska volby povolání chápeme především také v tom, že informace ohledně této volby jsou zde velmi pestré. Nalezneme zde velké množství odkazů týkajících se vysokoškolského vzdělávání, informací o vybraném oboru, ale také například uplatnění na trhu práce.

3 PROFESNÍ ORIENTACE ŽÁKŮ

Profesní orientace je termín, jenž je dlouhodobým procesem zapojování mladých lidí do světa práce. Někteří autoři ji nazývají například výchova k volbě povolání, výchova k povolání či profesionální orientace. V poslední době se jako zastřešující pojem využívá termín kariérové poradenství, jež je systémem rozmanitě zaměřených a organizovaných služeb, jejichž cílem je podpora a pomoc v plánování cesty světem vzdělávání a povolání u každého jedince individuálně. Tyto služby poskytují kvalitní informace a také pomoc při uskutečňování individuálních profesních přání.

Tento dlouhodobý pedagogický proces se dotýká mnoha výchovných činitelů. V prvé řadě stojí škola ve spolupráci s rodinou.

Všichni se snaží o co nejefektivnější výběr či volbu profese vždy v souladu s možnostmi a individuálními předpoklady žáků a studentů.

Volba povolání do určité míry souvisí i s výběrem následujícího (předpokládaného) sociálního statusu a předvídaním životní dráhy (Havlová, 1996).

3.1 Škola

Poradenský systém v rámci školy je upraven Vyhláškou č. 72/2005 Sb. ve znění vyhlášky 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Poradenství je obvykle zajišťováno výchovným poradcem, kariérové poradenství může poskytovat také školní psycholog či školní speciální pedagog.

Vyškoleným odborníkem v této oblasti je **výchovný poradce**. Náplní jeho poradenské činnosti jsou například kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování žáků o jejich dalším vzdělávání, poskytování informací o možnostech využití individuálně informační služby informačních poradenských středisek úřadu práce, jak žákům, tak jejich zákonným zástupcům, dále také skupinové návštěvy žáků školy v již zmiňovaných střediscích. Při zajišťování poradenských služeb, jež přesahují kompetence školy, spolupracuje se školskými poradenskými zařízeními (Pedagogicko-

psychologická poradna, Speciálně pedagogické centrum) a se středisky výchovné péče. Individuální poradenství k volbě povolání.

Školní psycholog spolupvytváří školní programy týkající se podpory volby profese, dává dětem odborné rady pomocné při jejich rozhodování, vytváří programy profesní orientace vhodné pro jedince i skupiny, poskytuje odborné poradenství rodičům. Další důležitou činností je pedagogicko-psychologická diagnostika související s profesní orientací. Tyto činnosti školních psychologů nejsou ukotveny v legislativě. [online], dostupné na [www: <http://www.msmt.cz>](http://www.msmt.cz)

Důležitým faktorem jsou také rodiče (viz kapitola 1.4.1 Ovlivnění ze strany rodičů), třídní učitel a ostatní učitelé. Třídní učitel je odpovědný za celkový rozvoj žáků, dává dohromady poznatky ostatních učitelů a dokáže velmi dobře srovnávat a určovat výkony žáků. Zná zájmy, chování, schopnosti či předpoklady svých žáků a proto může být velmi nápomocen ostatním odborníkům, tedy především výchovnému poradci či školnímu psychologovi.

Prvotní informace o následném vzdělávání, případně o profesní orientaci, se žáci středních škol dozvídají především v předmětu Úvod do světa práce, podobně je tomu i na základních školách, kde je vyučován předmět Výchova k volbě povolání.

Vysokoškolské poradny jsou součástí většiny univerzit, fakult či vysokých škol. Poskytují odborné poradenství pedagogické a psychologické, a to studentům, popřípadě zájemcům o studium na vysokou školu, někdy bývá využívána i pracovníky vysokých škol. Hlavními činnostmi těchto poraden, které se týkají profesní orientace, jsou: profesní poradenství – volba vhodného studijního oboru; studijní poradenství – řeší problémy se studiem, duševní hygienu či potíže s přechodem ze střední školy na vysokou (Slavík, 2012).

3.2 Mimoškolní činnost

3.2.1 Školská poradenská zařízení

Speciálně pedagogická centra (SPC) se zaměřují na profesní poradenství u dětí, žáků a studentů se sluchovým, zrakovým, mentálním, tělesným či kombinovaným postižením. V souvislosti s profesní orientací je hlavním úkolem SPC poskytování poradenství k volbě vzdělávací cesty pro klienty se zdravotním postižením.

Každé SPC má určité zaměření dle specifických potřeb, které vyplývají z druhu a hloubky klientova postižení. Jádrem pracovního týmu tvoří psycholog, speciální pedagog a sociální pracovník, ti jsou doplněni dalšími spolupracovníky – etopedem, logopedem, psychoterapeutem, neurologem, psychiatrem, pediatrem či fyzioterapeutem a dalšími specialisty (Novosad, 2006).

Pedagogicko-psychologické poradny (PPP) pak v rámci kariérového poradenství nabízí rozmanitou pomoc. U žáků středních škol se jedná zejména o činnosti: **konzultační** (prostupnost a návaznost jednotlivých vzdělávacích stupňů, pomoc při přípravě na přijímací pohovor do zaměstnání či do škol, odborná individuální konzultace a další), **informační** (zprostředkování propagačních letáků škol, internetové odkazy různých vzdělávacích programů, nabídka informačních příruček o dalším vzdělávání na regionální, ale i celostátní úrovni poradenské služby, jež jsou poskytovány informačním poradenským střediskem při úřadu práce, popřípadě dalšími organizacemi).

Mezi pracovníky poradny patří psycholog, speciální pedagog, logoped a sociální pracovník (Novosad, 2006).

3.2.2 Informační poradenská střediska

Informační poradenská střediska (IPS) nalezneme při úřadech práce. Hlavní náplní jejich práce je předávání kvalitních informací o možnostech studia, především pak o náplni jednotlivých profesí, dále dávají informace o podmínkách či průběhu

přijímacích řízení, o tom, jaké nároky a požadavky mají jednotlivé obory, ale i o možnostech uplatnění absolventů těchto oborů, celkově tedy informují o studijních a učebních oborech. Mají přístup k profesiogramům, tedy tištěným podrobným charakteristikám jednotlivých profesí, k různým tištěným informacím o jednotlivých školách, nabízí videopořady či počítačové programy týkající se volby povolání a informací o nich. Studenti si také s pomocí počítačových programů mohou vyzkoušet samoobslužné testování zájmů klientů, které je zakončeno hodnocením a výběrem vhodných profesí. IPS uskutečňují přednášky a besedy, či připravují individuální i skupinová poradenství (Střelec, 2005).

4 PŘEDPOKLADY PRO VÝBĚR POVOLÁNÍ

4.2 Vlastnosti a rysy osobnosti

V současné době existuje velké množství definic osobnosti. Jednou z nich je definice Guilforda (1959), který osobnost jedince označil jako jeho individuální (jedinečný) vzorec rysů (Nakonečný, 1997).

Vlastnost vyjadřuje to, co je člověku, organismu a věci trvale vlastní a charakteristické. U živých bytostí není trvalost vlastností absolutní, je relativní. Vlastnost odlišuje jednoho člověka od druhého. Specifickou vlastností jsou vlastnosti psychické, jež se nazývají rysy.

Rys, psychická vlastnost, se projevuje určitým chováním a prožíváním lidí v některých situacích.

S jiným vysvětlením vlastností přišel profesor Allport (1937), který vlastnost chápe jako funkční systém, který je reálně součástí každého jedince. Pokud bychom se řídili jeho vysvětlením, může být vlastnost za určitých okolností uvedena v činnost, jindy nikoli, což vede k tomu, že se neprojeví. I z tohoto důvodu se v dnešní době jeho pojetí nevyužívá (Říčan, 2007).

4.3 Schopnosti a dovednosti

Schopnost je definována jako možnost nebo učenlivost pro nějakou činnost, můžeme ji chápat jako individuální potenciál pro vykonávání specifické činnosti v budoucnu. Je, do jisté míry, podmíněná vrozenými předpoklady. Tato možnost se může rozvinout, závisí na sociálním prostředí, do kterého je člověk začleněn, také závisí na tom, jak kvalitní je výchova a vzdělání jedince. Důležité je i to, co člověk sám udělá pro rozvoj svých schopností (Průcha a kol., 2003).

Schopnosti jsou nazývány vnitřní předpoklady k určitému druhu psychomotorických činností (Nakonečný, 1997).

Dovednost řadíme ke klíčovým pojmům pedagogiky. Obecně je chápána jako způsobilost jedince k provádění určité činnosti, jako je čtení, jízda na kole, řešení nějakých úkolů atd. Jedná se tedy o praktické činnosti. Dovednost je do určité míry podmíněna vrozenými předpoklady, avšak především je však osvojována učním a nácvikem. S osvojováním se nejčastěji setkáme ve školách, jedná se o její základní součást. I z tohoto důvodu se setkáváme s označením vzdělávací cíle, a to v různých vzdělávacích dokumentech a programech (Průcha a kol., 2003).

5 POMÁHAJÍCÍ PROFESE

Prvky pomáhajících profesí můžeme najít v minulosti u řady osobností. Byli zde léčitelé, šamani, v pozdější době rodinní lékaři, kněží, učitelé. Tyto osobnosti měly přirozenou autoritu, díky níž je lidé žádali o radu, prosbu, pomoc či o jakousi přímluvu u nadzemských mocností v situacích, na které nestačili vlastními silami. Základním pilířem křesťanské etiky bylo pomáhání, jehož podkladem se stala nezištná láska k bližnímu bez nároku na odměnu (Jankovský, 2003).

V současné době můžeme pomáhající profesi chápat jako snahu člověku pomoci obnovit jeho narušenou rovnováhu se sociálním prostředím. S tím, jak narůstá potřeba pomoci většímu množství lidí a jak se odlišují nejrůznější sociální situace, v jejichž jádře je uzavřen sociální či psychický konflikt, vzrůstá i potřeba těchto profesí (Kraus, Poláčková, 2001).

Existují státem organizované pomoci (často pomalé či mocensky laděné), ale projevila se nezastupitelná pomáhající role charit, církví či osob, které v minulosti přejímaly závazky duchovní a hmotné sociální pomoci.

K postupné profesionalizaci došlo především na konci 19. a v průběhu 20. století, kdy ve společenskovědní oblasti došlo ke vzniku tří základních pomáhajících oborů: sociální práce, poradenství a psychoterapie, které byly vědním základem pro uplatnění disciplín jako sociologie, psychologie, pedagogika, filosofie, lékařství či právo (Kraus, Poláčková, 2001).

U osobnosti pracovníka jsou důležité jeho osobnostní vlastnosti, nejvíce se cení osobnostní vlastnosti projevující se v sociálním styku, to je ve vztahu ke klientovi.

V první řadě se jedná o **empatii, trpělivost, vlídnost či náklonost**, často jsou tyto vlastnosti označovány jako **sociální kompetence**.

V pomáhajících profesích je důležitým pojmem **prosociální chování**. Snahou a zároveň i cílem prosociálního jednání je zlepšení situace druhého, důležité je, že pomáhající nejsou povinni tuto pomoc poskytovat a přijímá ji jedinec, ne instituce. Prosociální chování má různé druhy.

Prosociální chování rozlišujeme dle zdroje vedoucího k pomoci na **spontánní** a **responzivní**. V prvním případě sám jedinec rozpozná potřebu pomoci druhému člověku a sám s pomocí začne. U responzivního prosociálního chování se jedná o aktivitu na základě prosby osoby v nouzi. Autoři rozlišují také kategorii dle časové lhůty, a to projevy prosociálnosti krátkodobé, jednorázové či vyžadující velké časové nároky (Zášková, Mlčák, 2009).

Zcela jiné dělení přinesl J. Reykowski (1979), jenž prosociální chování rozlišuje na činnosti **allocentrické**, **pomáhající** a **činnosti kooperativní**. Dále také uvádí typy asociálního, antisociálního a neutrálního chování.

Z hlediska vlastní motivace popisují G. Carl a B. A. Randallová dalších 6 typů. Prvním je **altruistické chování**, které souvisí s dobrovolnou pomocí lidí s motivací spojenou především se zájmem o nezbytnosti a blaho člověka. **Kompliance** je druhem pomáhání, které je motivováno žádostí (nonverbální či verbální) druhé osoby. Může být také vyvoláno snahou o zisk společenského uznání. Pomoc v emociálně vypjatých případech je typem **emocionálního prosociálního chování**. Za účasti diváků je uskutečněno **veřejné prosociální chování**. Zde je zřejmě největší motivací získat úctu a akceptaci ostatních. Posledními typy jsou typ **anonymní**, kdy je pomoc poskytována, aniž by lidé, jež ji poskytují, věděli komu, a **emergentní** neboli prosociální pomáhání v naléhavých situacích lidem, kteří se nachází v těžkých či nouzových situacích a je potřeba rychlá pomoc (Zášková, Mlčák, 2009).

U těchto profesí hrozí velké riziko **syndromu vyhoření**, které představuje celý soubor příznaků projevujících se ztrátou radosti ze života, elánu a v první řadě energie a nadšení potřebných při výkonu profese. Postupně přerůstá k celkové stagnaci až rezignaci. Člověk reaguje podrážděností, nedůvěřivostí, depresivitou a úplným vyčerpáním (Jankovský, 2003).

Všechny zásadní složky syndromu vyhoření jsou způsobeny neustálým stresem. Stres je takovou situací, kde působí velmi silná motivace, ale přizpůsobení se jí je obtížné či nemožné (Úlehla, 2005).

Nejběžnějším příznakem vyhoření je stav, kdy pracovník začne respekt vnímat jako něco namáhavého. Následně se přesune od pomáhání do extrému, kdy klienta vnímá

jako předmět, který je součástí jeho zaměstnání. Přání klientů pro něj nejsou nejdůležitějšími, protože o ně ztrácí zájem. Zaměstnání je pro něj pouze místo, kam chodí plnit povinnosti (Úlehla, 2005).

5.1 Obor Speciální pedagogika

Tento vědní obor se věnuje zákonitostem rozvoje, vzdělávání a výchovy jedinců, kteří mají znevýhodnění v oblasti fyzické, sociální či psychické mající speciální výchovně vzdělávací potřeby. Dále řeší výzkumné otázky, které vyplývají z poslání tohoto oboru. Zabývá se také přípravou a následným začleněním jedince do společnosti a zaměstnáním lidí s postižením (Renotírová, Ludíková, 2006).

Dle Slowíka (2007) je cílem speciální pedagogiky dosáhnout v co nejvyšší možné míře sociální integrace jedince se znevýhodněním (včetně pracovních a společenských možností a následujícího uplatnění). Oblastí zájmů je člověk od narození až po smrt, případně se speciální pedagogika zabývá jedincem již v prenatálním období. Zájem není soustředěn na vady, poruchy či postižení, centrem zájmu je člověk v životní situaci, která je ovlivněna nějakým znevýhodněním, a tento člověk zároveň potřebuje určitý odborný zásah a podporu. Speciální pedagogiku řadíme mezi humanitní vědy, s ostatními humanitními disciplínami má velmi těsné vazby.

Speciální pedagogika je významným, rozvinutým oborem pedagogiky, jejímž předmětem je člověk se zdravotním či sociálním znevýhodněním, který potřebuje určitou podporu v oblastech výchovy a vzdělávání, dále také podporu v přípravě a v realizaci pracovního a společenského zařazení.

Speciální pedagogika se dále dělí na určité subdisciplíny. Jedná se o:

- **somatopedii** zabývající se osobami s poruchami hybnosti, tedy s tělesným postižením, nemocnými nebo zdravotně oslabenými,
- **psychopedii** pro osoby s mentálním postižením,
- **etopedii** pro jedince s poruchami chování a obtížně vychovatelné,
- **logopedii** pro osoby s narušenou komunikační schopností,
- **oftalmopedii** pro jedince se zrakovým postižením,

- **surdopedii** zabývající se osobami se sluchovým postižením,
- speciální pedagogiku osob s více vadami tedy s **vícenásobným postižením**,
- speciální pedagogiku s **parciálními nedostatky** týkající se osob se specifickými poruchami chování, učení a pozornosti (Fisher, Škoda 2008).

Absolven studijního oboru Speciální pedagogika se uplatní v oblasti pomáhajících profesí, nejen v sektoru školství, ale také v oblasti sociálních služeb. Další možností je zaměstnání ve státní správě či samosprávě, v nestátních neziskových organizacích apod. [online], dostupné na [www: <http://www.zsf.jcu.cz>](http://www.zsf.jcu.cz)

5.2 Obor Rehabilitační-psychosociální péče pro postižené děti, dospělé a seniory

Obor Rehabilitační-psychosociální péče souvisí především se současným pojetím rehabilitace, tedy s pojmem **ucelená rehabilitace**. Ucelená rehabilitace je interdisciplinární obor, jenž zahrnuje péči v oblasti zdravotnické, sociálně právní, pedagogicko – psychologické i pracovní. Dle J. Jesenského (1995) se jedná o **komprehenzivní rehabilitaci**, která je členěna nejen dle zaměření při plnění úkolů, ale i dle dílčích institucí a aplikovaných prostředků – člení se na rehabilitaci **léčebnou, sociální, pedagogickou a pracovní**. Smyslem i cílem je snaha o začlenění osob se zdravotním postižením do kvalitního aktivního života (Jankovský, 2006).

Absolvent oboru Rehabilitační-psychosociální péče získá znalosti a dovednosti v oborech sociálních, zdravotnických, humanitních, právních a speciálně pedagogických oborů. Právě tyto vědomosti a dovednosti jsou důležité pro sociálního pracovníka. Absolvent má možnost uplatnit se v sociálních zařízeních, v nestátních neziskových organizacích, v orgánech samosprávy a státní správy a v pedagogických zařízeních. [online], dostupné na [www: <http://www.zsf.jcu.cz>](http://www.zsf.jcu.cz)

6 JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Veřejnou vysokou školou univerzitního typu je Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Na Jihočeské univerzitě dochází k rozvoji celé řady tvůrčích činností, jedná se např. o činnost vzdělávací, vědeckou, výzkumnou či uměleckou, které jsou zahrnuty ve všech typech studijních programů v oborech ekonomických, humanitních, pedagogických, přírodovědných, teologických, uměleckých, zdravotně sociálních a zemědělských [online], dostupné na [www: <http://www.jcu.cz/>](http://www.jcu.cz/)

6.1 Zdravotně sociální fakulta

Druhou největší fakultou **Jihočeské univerzity** je s počtem více než 2000 studentů **Zdravotně sociální fakulta**. Zájemcům o studium je nabídnuto třináct bakalářských a čtyři navazující magisterské studijní obory, absolventům navazujícího magisterského studia je umožněno studium ve dvou doktorských programech, a to Ošetřovatelství a Rehabilitace. Na této fakultě lze studovat bakalářský studijní obor Nurse a studijní program typu „joint degree“, navazující magisterský studijní obor Nursing care in geriatrics.

Snahou této fakulty je propojení zdravotnických a sociálních témat se snahou o co nejširší uplatnění absolventů v praxi. Fakulta spolupracuje s uznávanými sociálními a zdravotními institucemi, především se všemi nemocnicemi Jihočeského kraje, s Centrem pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením Arpida v Českých Budějovicích a také s domovy pro seniory [online], dostupné z [www: <http://www.zsf.jcu.cz>](http://www.zsf.jcu.cz)

7 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A CÍL PRÁCE

7.1 Výzkumné otázky

Pro výzkum této bakalářské práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1.: Jaké jsou nejdůležitější motivy, které vedou studenty k výběru zkoumaných studijních oborů na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích?

Výzkumná otázka č. 2.: Jaké hodnoty považují studenti za nejdůležitější pro výkon profese speciálního pedagoga (obor Speciální pedagogika) a sociálního pracovníka (obor Rehabilitační-psychosociální péče)?

Výzkumná otázka č. 3.: Dochází u studentů zkoumaných oborů díky studiu k potvrzení představ o jejich budoucí profesi?

7.2 Cíl práce

Tento výzkum by měl ukázat, jaké nejdůležitější motivy vedou studenty vybraných oborů Zdravotně sociální fakulty v Českých Budějovicích k jejich volbě studia. Výzkumná šetření, i s teoretickou částí, by mohla poskytnout fakultě informace o tom, jaká motivace vedla studenty ke studiu jejich oborů, o spokojenosti studentů s praxí i studijním plánem, a o představách studentů o jejich budoucí profesi.

8 METODIKA

8.1 Použitá metodika výzkumu

Výzkumné šetření proběhlo na základě kvantitativního výzkumu. Byla zde použita metoda dotazování, a to pomocí anonymního dotazníku. Dotazníky byly rozdány v jednotlivých ročnících zkoumaných oborů na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích. Sestavení dotazníku bylo provedeno na základě odborné literatury (teoretické část této práce) s ohledem na cíl této práce.

Dotazník se skládá z 18 otázek. První čtyři otázky obsahují identifikační údaje o respondentech týkající se pohlaví, studovaného oboru, ročníku a druhu absolvované střední školy. Otázky 5. – 10. zjišťují motivaci studentů při volbě oboru. Soubor otázek 11. – 13. zkoumá spokojenost studentů se studiem. Posledních pět otázek mapuje představy o budoucích profesích studentů. Otázky jsou převážně uzavřené či polouzavřené. U některých otázek mají respondenti možnost výběru více odpovědí.

Výzkumného šetření se v období od 7. dubna do 10. dubna 2014, zúčastnilo celkem 115 respondentů. Rozdáno bylo 120 dotazníků, z důvodu nevyplnění některých otázek bylo 5 dotazníků vyřazeno. Data z výzkumného šetření byla zpracována v programu Microsoft Excel, a to do grafů či tabulek.

8.2 Charakteristika souboru

Pro výběr zkoumaného vzorku bylo použito náhodného stratifikovaného výběru. Výzkum probíhal u studentů prezenčního studia studijních oborů Speciální pedagogika a Rehabilitační-psychosociální péče o děti, dospělé a seniory na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích.

Dotazníky byly rozdány náhodně 20 studentům z každého zkoumaného ročníku, a to od 7. dubna do 10. dubna 2014. Z celkového počtu 120 rozdaných dotazníků bylo použito 115. Pro neúplnost údajů nebylo možné použít pro výzkum pět dotazníků.

Studenti byli osloveni a požádáni o vyplnění, vždy byli informováni o tom, že se jedná o anonymní dotazníky, a ujištění, že vyplnění je pouze na jejich svobodné vůli.

9 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Tabulka 1.

Jedná se o souhrn otázek 1. - 4.

Sociodemografické údaje o respondentech.	Ženy			Muži		
	Celkový počet - 112			Celkový počet - 3		
	1. ročník	2. ročník	3. ročník	1. ročník	2. ročník	3. ročník
Speciální pedagogika	19	17	19	1	1	1
Rehabilitační-psychosociální péče	20	20	17	0	0	0

Absolvovaná střední škola	Speciální pedagogika			Rehabilitační-psychosociální péče		
	1. ročník	2. ročník	3. ročník	1. ročník	2. ročník	3. ročník
SOŠ s pedagogickým zaměřením	6	2	6	1	0	1
SOŠ se sociálním zaměřením	5	4	4	3	4	2
SOŠ s jiným zaměřením	5	6	6	9	7	10
Gymnázium	3	5	3	7	8	4
Jiná SŠ	1	1	1	0	1	0

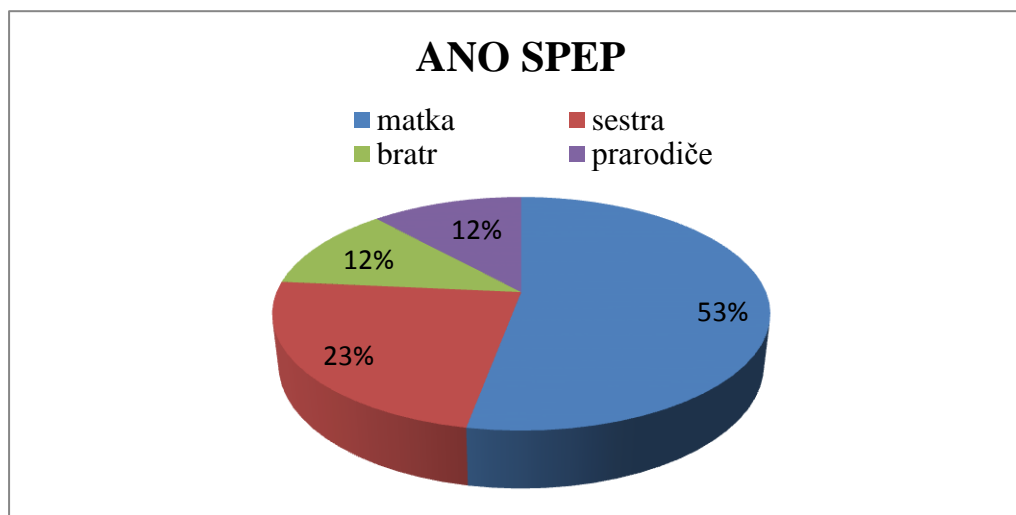
Zdroj: *Vlastní výzkum*

Soubor respondentů tvořily ve velké převaze ženy, z celkového počtu 115 respondentů jich odpovídalo 112, tedy 97 %, muži zde byli v zastoupení 3 %, tedy v počtu 3.

Nejčastěji absolvovanou střední školou byla SOŠ s jiným zaměřením, dle většiny respondentů se jednalo o SOŠ se zdravotním zaměřením jak u Speciální pedagogiky, tak u Rehabilitační-psychosociální péče. V procentuálním zastoupení se u oboru Rehabilitační-psychosociální péče jedná o 46 % (26 dotazovaných), u Speciální pedagogiky 29 % (17 studentů). Gymnázia jsou u RPB druhou nejčastější střední školou, kterou absolvovalo 33 % studentů (19), u SPEP se jedná o čtvrtou nejčastější absolvovanou střední školu s 19 % (11 absolventy). U Speciální pedagogiky je druhou nejčastější střední školou SOŠ s pedagogickým zaměřením v zastoupení 24 %, tedy 14

respondentů, zatímco u RPB se jedná pouze o 4 % (2 dotazovaní). SOŠ se sociálním zaměřením absolvovalo ze SPEP 13 (22 %) a z RPB 16 % (9 dotazovaných).

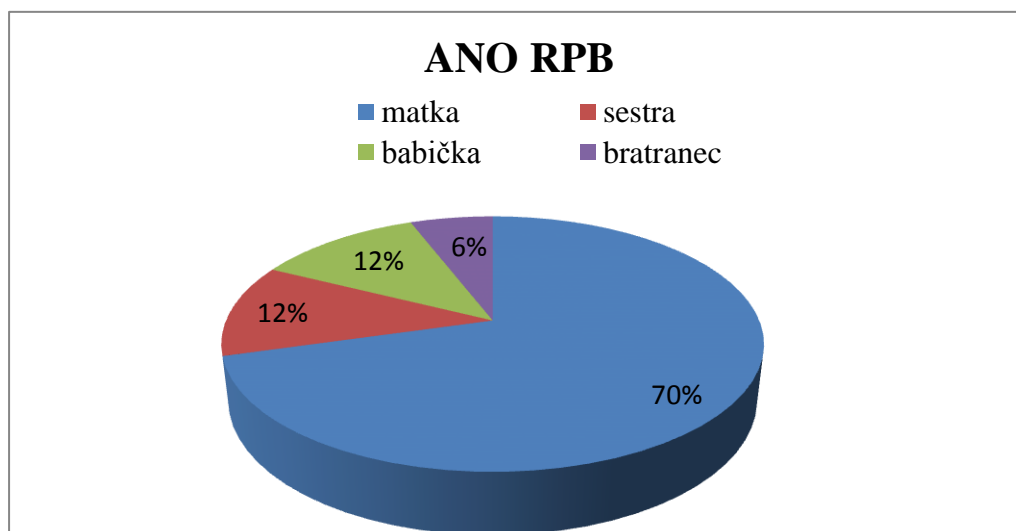
Graf 1. : Vliv rodiny na výběr studia u SPEP v (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

ano = 17 (29 %)

Graf 2. : Vliv rodiny na výběr studia u RPB v (%)

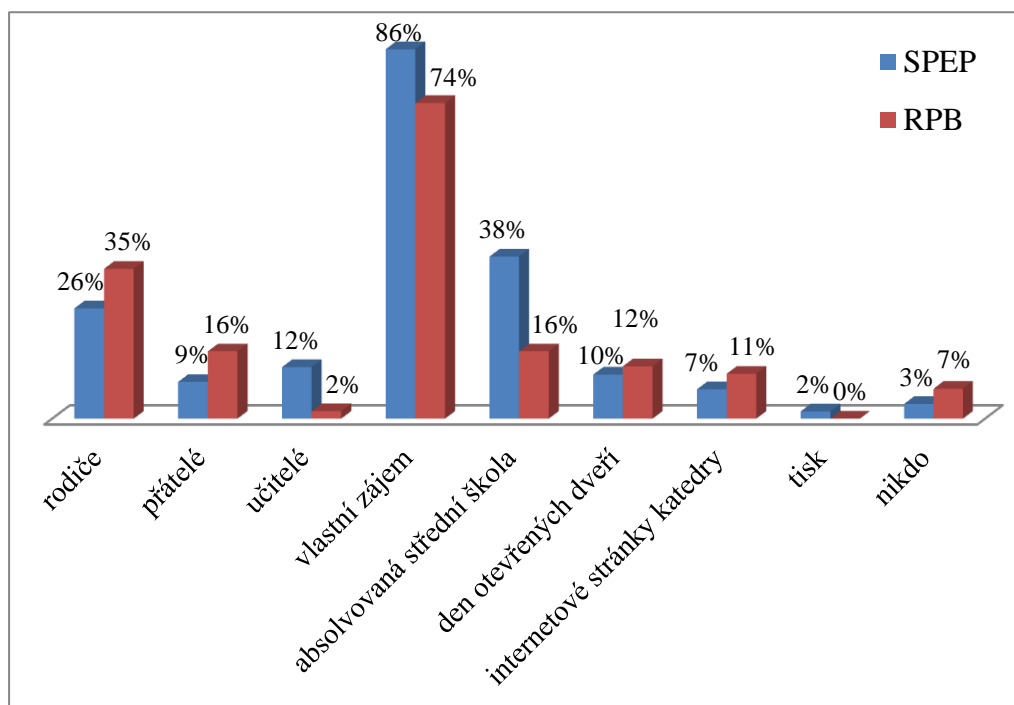
Zdroj: Vlastní výzkum

ano = 17 (30 %)

Z celkového počtu respondentů, 41 studentů z oboru SPEP (71 %) a 40 z oboru RPB (70 %) odpovědělo, že při výběru svého oboru nehrál roli vzor z rodiny. Vzor

z rodiny uvedlo ze SPEP 29 % a z RPB 30 %. Z těchto vzorů se u respondentů nejčastěji objevovala matka (9 dotazovaných u SPEP, 12 studentů z RPB), poté sestra (4 studenti u SPEP, 2 dotazovaní u RPB), bratr a prarodiče u SPEP znamenaly dvě odpovědi, stejně jako babička u RPB. 1 respondent z RPB byl ovlivněn bratrancem.

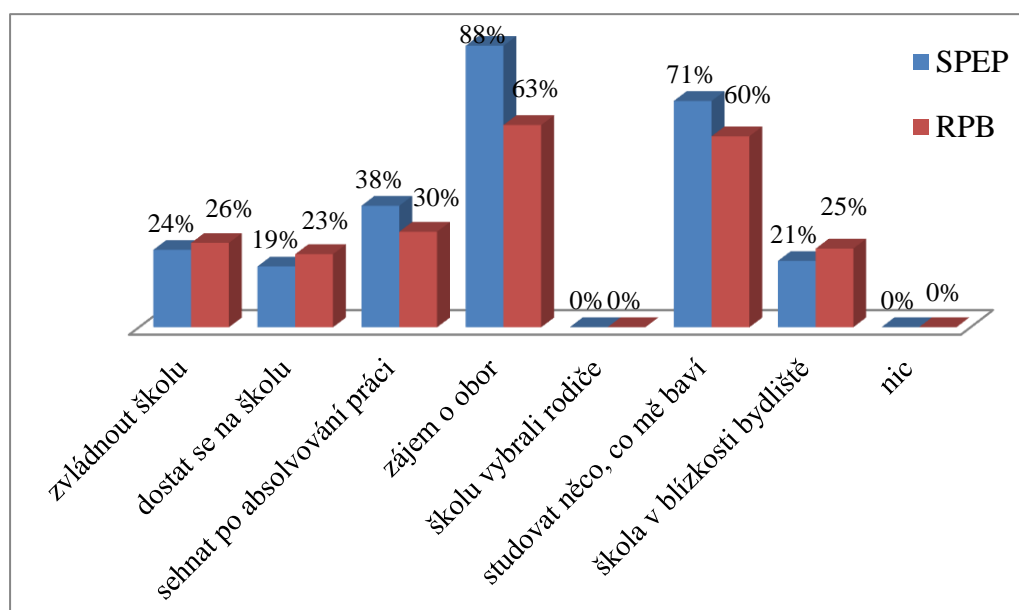
Graf 3. : Ovlivnění volby studijního oboru, možnost více odpovědí (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

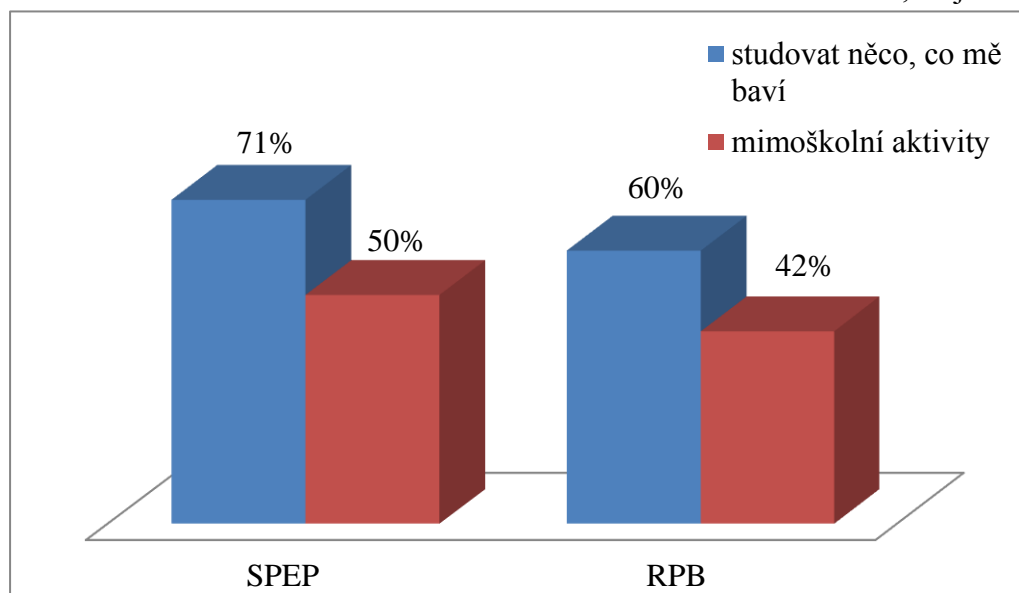
Největší vliv na volbu studijního oboru respondentů měl vlastní zájem, u SPEP zvolilo tuto možnost 50 dotazovaných, u RPB 42 studentů. Dalšími důležitými vlivy jsou, dle výzkumu, u oboru SPEP absolvovaná střední škola (22 respondentů), vliv rodičů (u 15 respondentů) a u 7 respondentů je významný také vliv učitelů, den otevřených dveří ovlivnilo pouze 6 dotazovaných, pouhých 5 studentů bylo ovlivněno přáteli. 20 studentů oboru RPB jsou dále ovlivněni rodiči, 9 absolvovanou střední školou a přáteli, v počtu 7 byli ovlivněni také dnem otevřených dveří.

Graf 4. : Důležité prvky při výběru vysoké školy a návaznost na mimoškolní aktivity, možnost více odpovědí (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 5. : Provázanost mimoškolních aktivit s možností studovat něco, co je baví v (%)

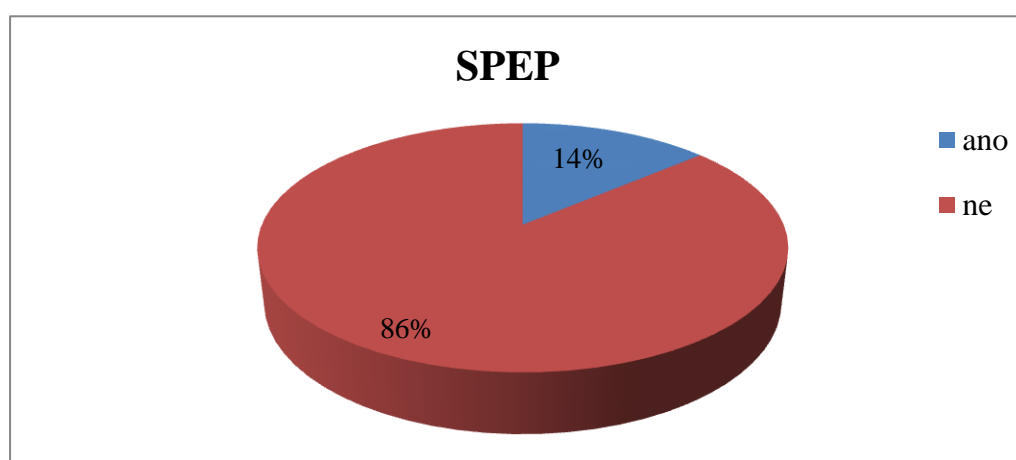

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejdůležitějším prvkem dle respondentů z obou zkoumaných oborů byl zájem o obor, což potvrdilo 51 studentů oboru SPEP a 36 studentů z oboru RPB. Odpověď

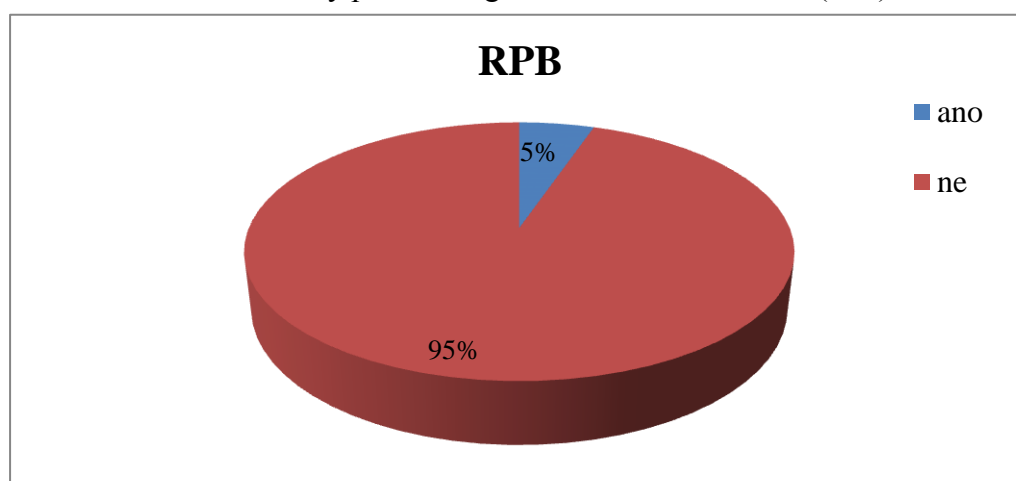
studovat to, co mě baví, vybralo 41 respondentů ze SPEP a 34 studentů z RPB. Dalšími častými možnostmi byly možnost pracovního uplatnění po absolvování oboru (RPB 17, SPEP 22), zvládnutí školy (RPB 15, SPEP 14). Mimoškolní aktivity neměly při výběru studijního oboru vliv u 29 studentů SPEP a 33 studentů RPB. 29 studentů Speciální pedagogiky, kteří odpověděli, že se při výběru školy rozhodovali dle toho, aby studovali něco, co je baví, odpověděli zároveň, že je ovlivnily jejich mimoškolní aktivity. U studentů RPB se jednalo o 24 respondentů.

Graf 6. : Ovlivnění volby profese negativní zkušeností u SPEP (v %)

Zdroj: *Vlastní výzkum*

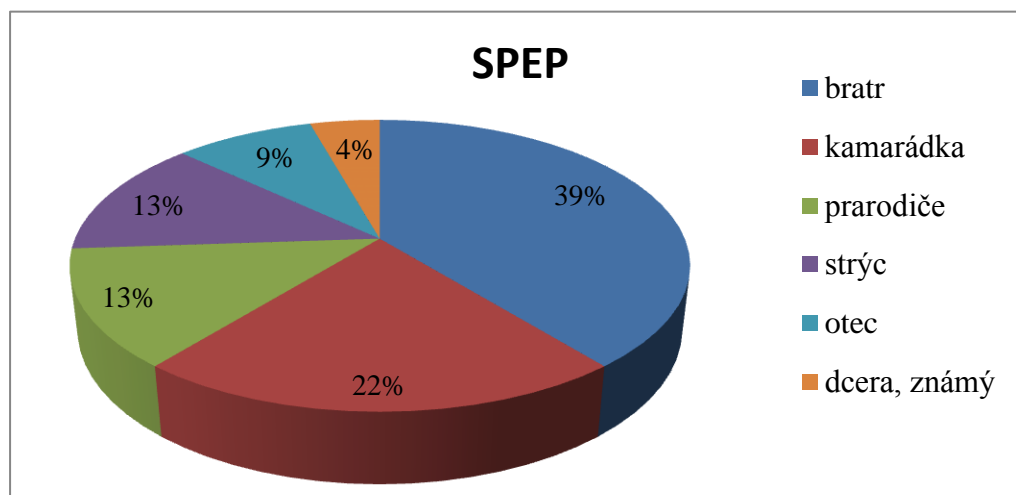
Graf 7. : Ovlivnění volby profese negativní zkušeností u RPB (v %)

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Negativními zkušenostmi bylo ovlivněno pouze 8 respondentů ze SPEP a 3 z RPB. Každý z dotazovaných měl jinou negativní zkušenost, objevily se zde zkušenosti s neoborností, úmrtím blízkých osob či nevhodné chování k osobám s postižením.

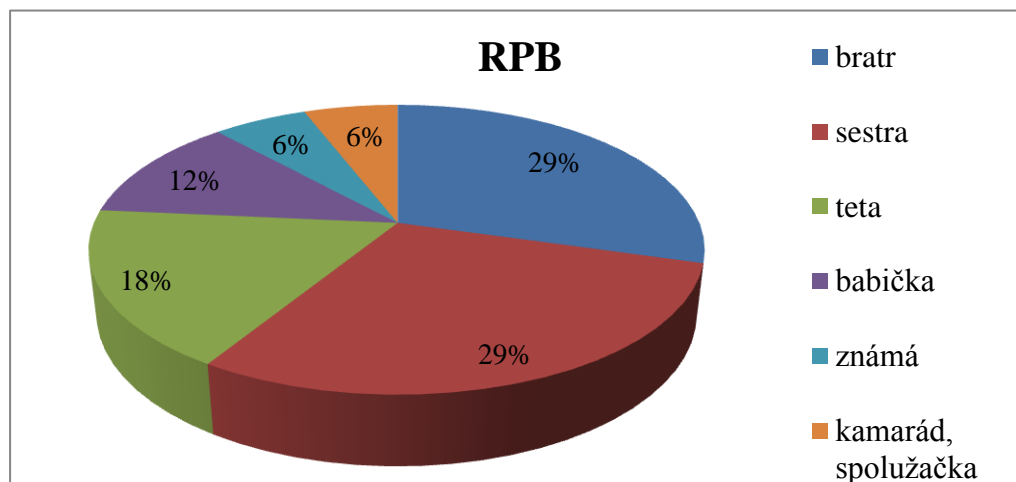
Graf 8. : Osoba s postižením v rodině či okolí u SPEP (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

ano = 40 % (23)

Graf 9. : Osoba s postižením v rodině či okolí u RPB (v %)

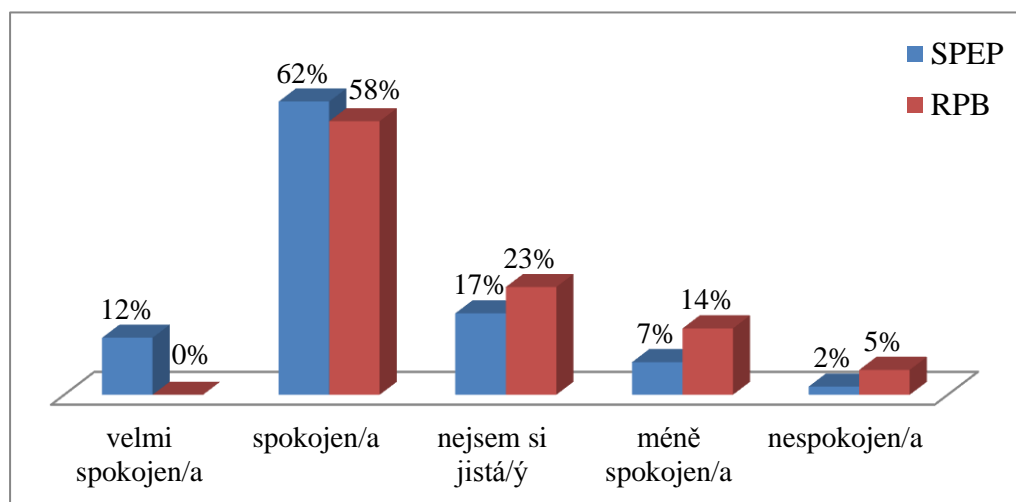

Zdroj: Vlastní výzkum

ano = 30 % (17)

Většina respondentů nemá dle výzkumu v rodině či okolí osobu s postižením. U studentů SPEP, kteří odpověděli, že v rodině či okolí osobu s postižením mají, se vyskytuje nejvíce odpověď bratr, a to u 9 studentů, kamarádka u 5 dotazovaných a u 3 respondentů prarodiče či strýc. 5 studentů RPB má v okolí či v rodině bratra nebo sestru s postižením, u 3 respondentů se jedná o tetu a 2 o babičku.

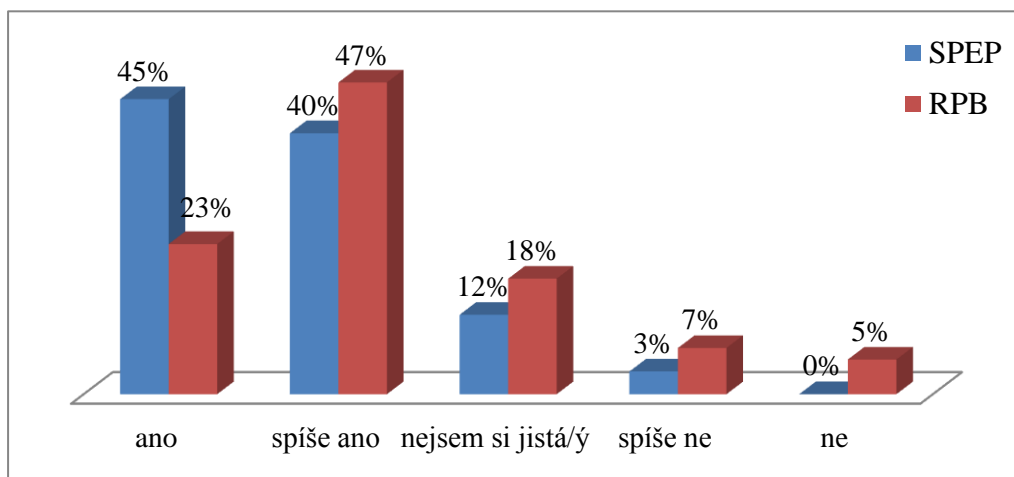
Graf 10. : Spokojenost se studijním plánem (v %)

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Více než polovina studentů z obou zkoumaných skupin je spokojena se svým studijním plánem, u SPEP se jedná o 36 dotazovaných a 33 respondentů u RPB. Deset dotazovaných ze SPEP a třináct studentů z RPB si nejsou se spokojeností jisti, tuto možnost zvolili většinou studenti nižších ročníků. Menší spokojenost je u čtyř dotazovaných ze SPEP a osmi z RPB. Zcela nespokojen je jeden respondent ze SPEP a tři u RPB.

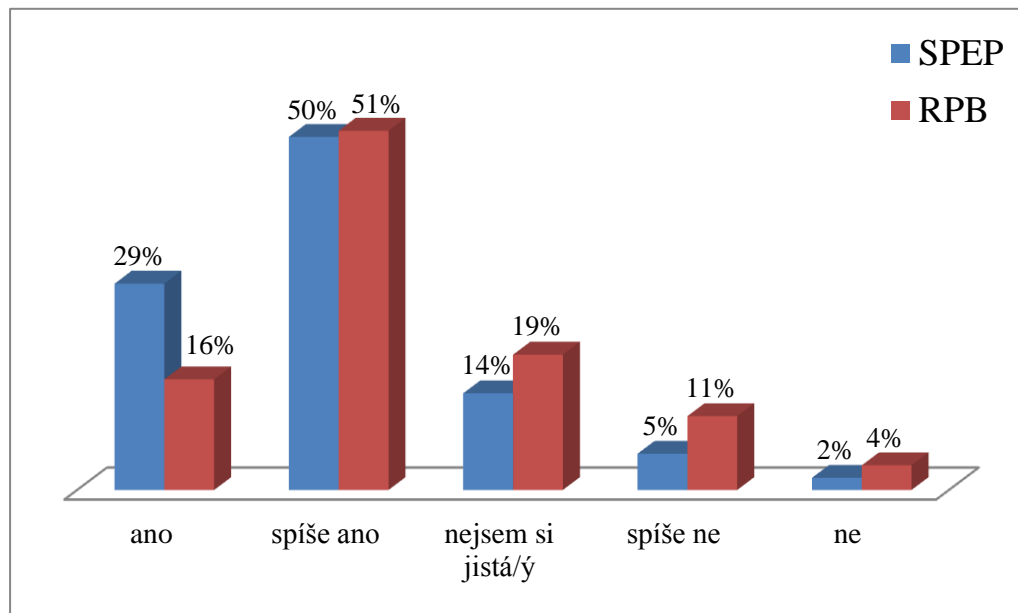
Graf 11. : Prohloubení zájmu o studium díky vykonávané praxi v rámci studia (v %)

Zdroj: *Vlastní výzkum*

U studentů Speciální pedagogiky je patrné, že praxe, již studenti vykonávají, zcela jistě prohlubuje jejich zájem o studium, možnost ano zvolilo 26 dotazovaných a možnost spíše ano 23. U oboru Rehabilitační-psychosociální péče byla nejvíce (27 respondenty) vybrána odpověď spíše ano. Až poté možnost ano u 13 dotazovaných. Pouze malá část si není jista nebo nejsou spokojeni.

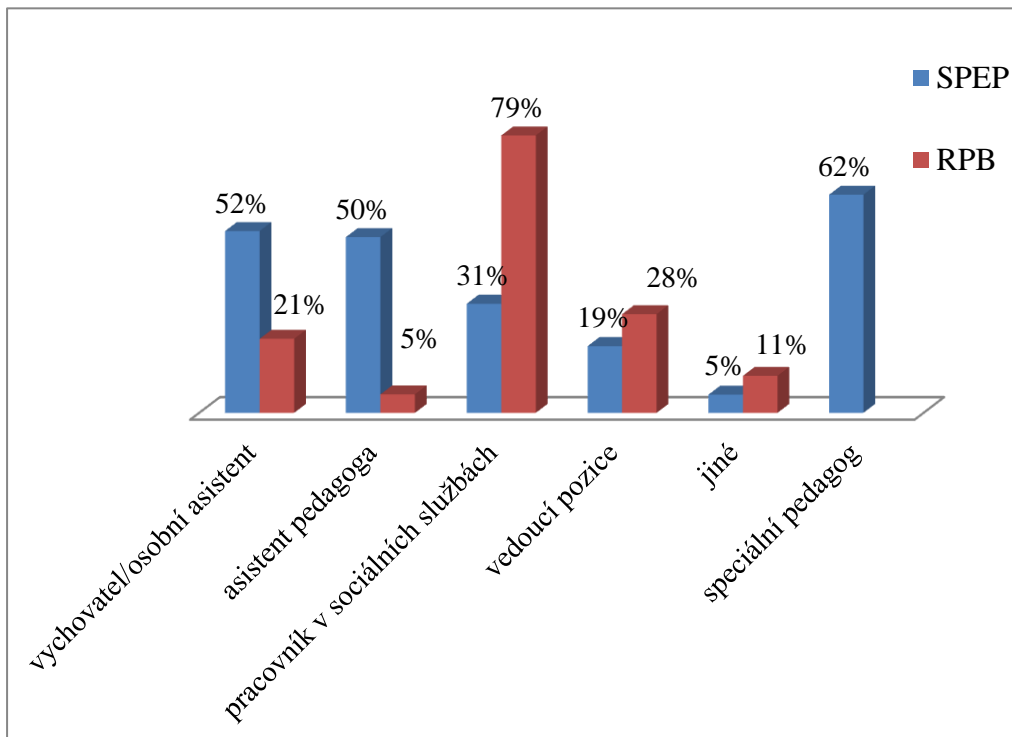
Graf 12. : Vliv studia v utvrzení představ o budoucí profesi (v %)

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Polovina dotazovaných (29 studentů) Speciální pedagogiky je přesvědčena, že studium jejich oboru je spíše utvrzuje v představách o budoucím profesním životě. U dotazovaných respondentů z RPB se jedná o více než polovinu, a to 29 dotazovaných., zcela přesvědčeno o vlivu studia je 17 respondentů. U Rehabilitační-psychosociální péče si 11 dotazovaných není jisto. O vlivu studia na budoucí profesi pochybuje pouze malá část respondentů z obou skupin.

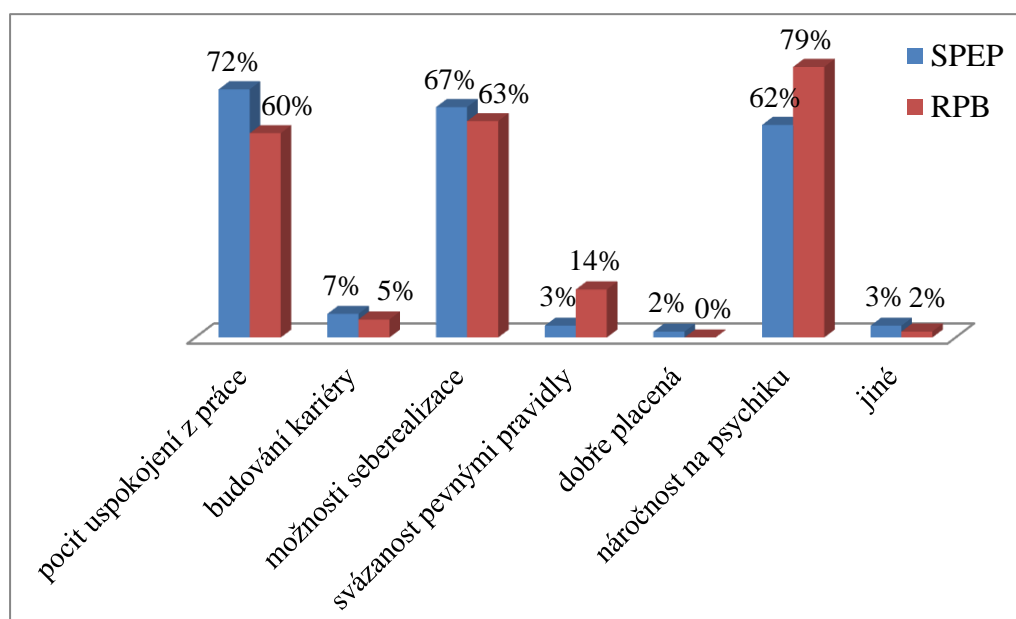
Graf 13. : Výběr budoucího povolání, možnost více odpovědí (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

U studijního oboru Speciální pedagogika zvolilo 32 studentů odpověď speciální pedagog, což je nejčastější odpověď, následují vychovatel (30 respondentů), asistent pedagoga (u 29 studentů), pracovník v sociálních službách (18 studentů), vedoucí pozice zvolilo 11 dotazovaných. Pracovníka v sociálních službách si vybralo 45 studentů Rehabilitační-psychosociální péče, poté vedoucího pracovníka (16 respondentů), osobního asistenta (12 studentů), asistenta pedagoga vybrali pouze 3 dotazovaní. Možnost jiné označilo 6 studentů z RPB a 3 studenti ze SPEP. Pod možností jiné se skrýval, vždy po jedné odpovědi, surdoped, poradce rané péče, etoped, fyzioterapeut, arteterapeut, terapeut se zvířaty, kurátor pro děti a mládež a ošetřovatel.

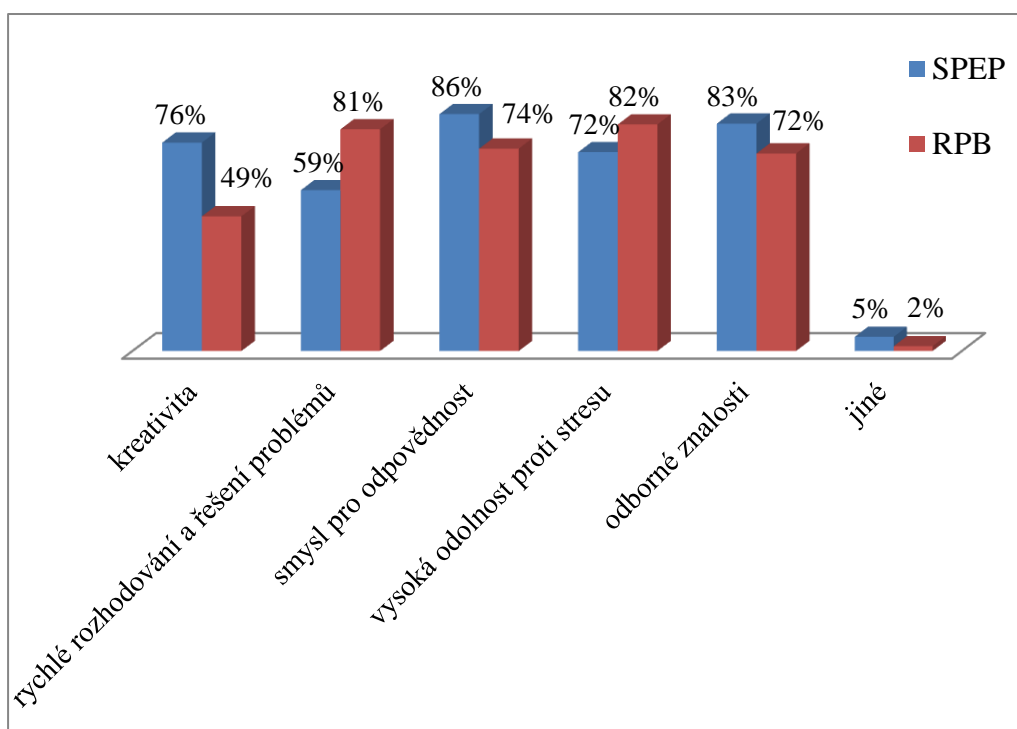
Graf 14. : Očekávané představy od profese speciálního pedagoga (SPEP) a sociálního pracovníka (RPB), možnost více odpovědí (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Studenti oboru SPEP očekávají, že práce speciálního pedagoga jim bude poskytovat uspokojení z práce, dle 42 dotazovaných, dle 39 respondentů umožní vlastní seberealizaci, 36 studentů očekává náročnost práce na psychiku, zbývající budování kariéry, svázanost pevnými pravidly a výběr jiné možnosti zvolil pouze malý vzorek respondent. Možnost jiné u dvou respondentů představuje pomoc zlepšit někomu život. Z oboru RPB vybralo 45 dotazovaných očekávání náročnosti práce na psychiku, 36 studentů dále zvolilo možnost seberealizace, 34 dotazovaných očekává pocit uspokojení z práce. Jeden z respondentů uvedl možnost jiné, představující práci v terénu.

Graf 15. : Očekávané představy o výkonu práce speciálního pedagoga (SPEP) a sociálního pracovníka (RPB), možnost více odpovědí (v %)

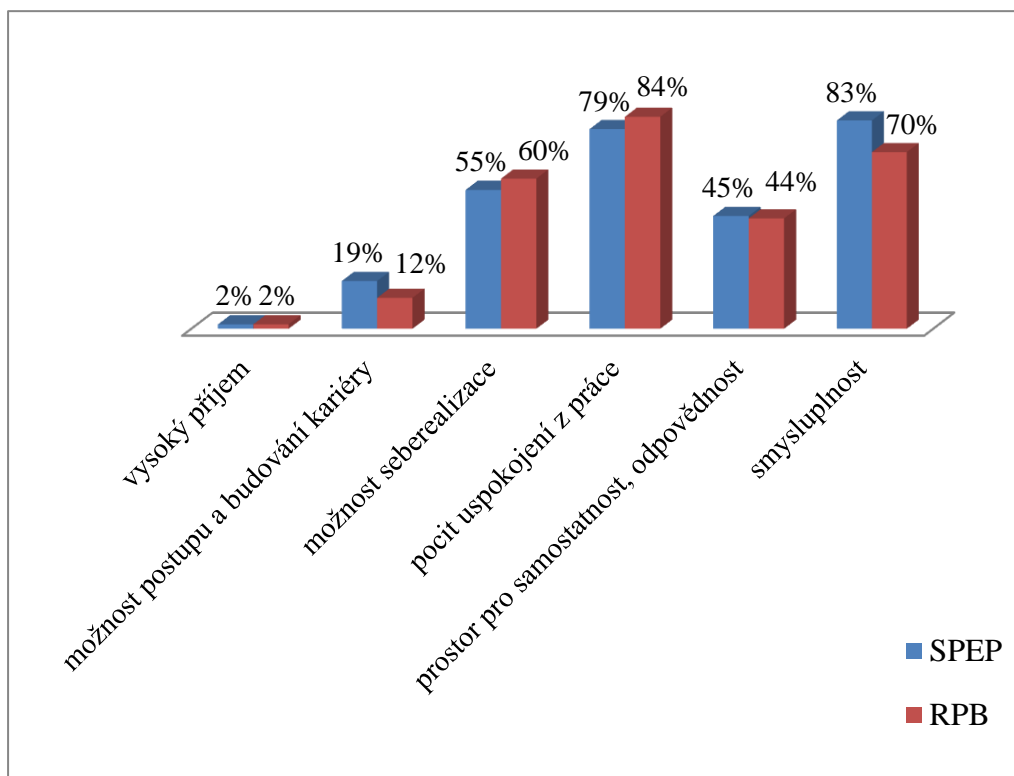

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Pro profesi speciálního pedagoga je dle 50 respondentů ze SPEP nejdůležitější smysl pro odpovědnost. Dle 48 dotazovaných vyžaduje tato profese odborné znalosti, kreativita je žádaná dle 44 studentů, vysoká odolnost proti stresu dle 42 studentů, více než polovina dotazovaných vybrala také možnost rychlého rozhodování a řešení problémů, pouze 3 dotazovaní uvedli možnost jiné, a to empatie (2 dotazovaní) a praxe (1).

Nejčastější zvolenou možností (u 47 studentů RPB) byla vysoká odolnost proti stresu, až poté rychlé rozhodování a řešení problémů (46). U 42 studentů je důležitý smysl pro odpovědnost, odborné znalosti označilo 41 dotazovaných. Téměř polovina dotazovaných vyžaduje po sociálním pracovníkovi kreativitu, pouze jeden člověk uvedl jako další možnost empatii.

Graf 16. : Nejdůležitější hodnoty speciálního pedagoga (SPEP) a sociálního pracovníka (RPB), možnost více odpovědí (v %)

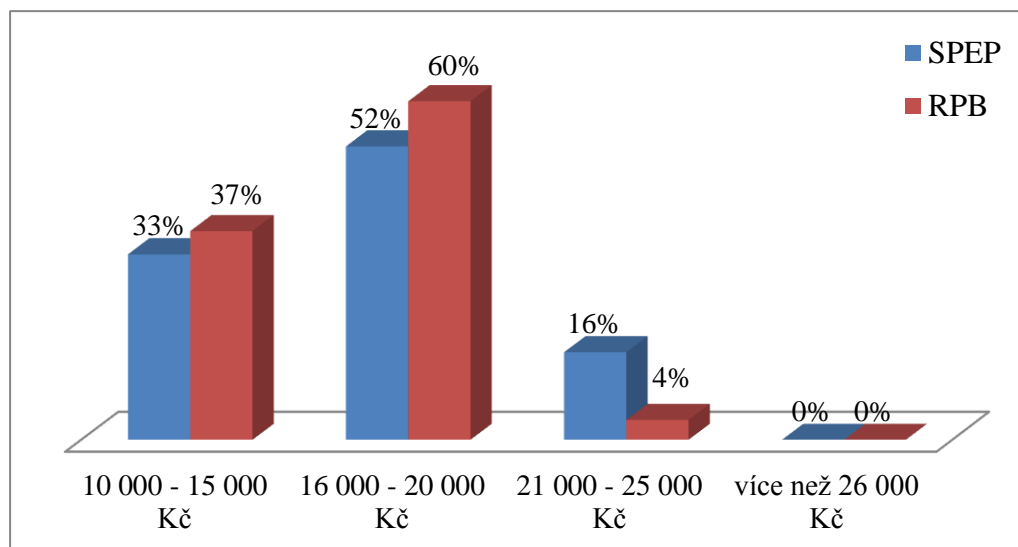

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Smysluplnost je dle 48 dotazovaných studentů SPEP nejdůležitější hodnotou pro speciálního pedagoga. Následuje pocit uspokojení z práce (46), pro více než polovinu je důležitá možnost seberealizace. Samostatnost a odpovědnost vybralo 26 dotazovaných. Nižší počet studentů se domnívá, že pro speciálního pedagoga je důležitá možnost postupu a budování kariéry.

U Rehabilitační péče je 48 respondenty vybrána za nejdůležitější hodnotu pocit uspokojení z práce. Smysluplnost zvolilo 48 respondentů a možnost seberealizace 34 studentů. 25 respondent označilo samostatnost a odpovědnost, 7 studentů zvolilo budování kariéry. Ostatní možnosti vybralo malé množství respondentů z RPB.

Graf 17. : Očekávané platové ohodnocení (v %)

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Platové ohodnocení očekávají obě skupiny podobné, a to rozmezí 16 000 – 20 000 Kč, což zvolilo 30 respondentů ze SPEP a 34 z RPB. Nižší plat vybralo 19 studentů SPEP a 21 z RPB. Pouze devět dotazovaných ze Speciální pedagogiky a 2 dotazovaní z Rehabilitační péče označili platové rozmezí 21 000 – 25 000 Kč. Poslední možnost, více než 26 000 Kč, nevybral nikdo z účastníků.

10 DISKUZE

Výzkum, jenž byl proveden v rámci bakalářské práce, a především jeho výsledky ukázaly, že pro studenty studijních oborů Speciální pedagogika a Rehabilitační-psycho sociální péče na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích je rozhodujícím faktorem výběru studijního oboru **vlastní zájem**.

Zájem, jak popisuje Krninská (2012), rozvíjí člověka, který se tak snaží o poznání a ovládnutí předmětu zájmu, je možné ho označit jako trvalejší směr jedince na určitý okruh předmětů a jevů skutečnosti. Výrost a Slaměník (2008) uvádí, že lidé mají nejdříve zájem o předmět, který vnímají jako potřebný, potřebu je možné chápat jako nedostatek toho, co je nepostradatelné pro jejich život. To dokazuje, že je pro studenty důležitá potřeba vzdělání, kterou chápou jako nepostradatelnou součást jejich života. Dle Říčana (2007) je zájem odvozenou potřebou, která se uspokojuje, až pokud je vykonána určitá činnost. K zájmům se pojí i volný čas, dle výzkumu měly **mimoškolní aktivity** téměř u poloviny studentů vliv na jejich volbu, chtěli studovat něco, co je baví. Kohoutek (2007) popisuje, že zájmy často volný čas naplňují.

Výzkum také prokazuje další ovlivnění výběru studijního oboru. V menší, avšak nezanedbatelné míře byl prokázán i **vliv rodiny**. Nejčastěji byla studentům, obou oborů, **vzorem** z rodiny **matka**. Matka, jako mnohdy nejbližší bytost v rodině, může být chápána jako vzor, který chtějí následovat. Dalším faktorem, jenž mohl vést studenty k volbě studijního oboru je, jak prokazuje výzkum, **postižení v rodině či blízkém okolí**. Nejčastěji se postižení objevuje u sourozenců. Postižení v rodině či okolí mohlo ovlivnit studenty pozitivně i negativně. Pozitivní ovlivnění souvisí s pocitem naplnění či seberealizace, kdy lidé pocítí, že tato práce je pro ně tou pravou. Negativní zkušeností může být například nevhodné chování vůči osobám s postižením, kdy lidé mohou pocítit potřebu pomoci těmto osobám a snažit se o jejich plnohodnotné začlenění do společnosti.

Havlová (1996) rodiče vnímá jako profesní vzory a v mnohých případech jako ty, jež rozhodli o profesní volbě jejich dítěte. Touto problematikou se zabýval také Střelec (2005), který rodinu označuje jako jeden z důležitých faktorů, jež ovlivňují vytváření

vztahu k práci a také mají značný vliv na výběr povolání dítěte. Vztah k práci je, dle jeho názoru, vyvíjen již v počátečních stádiích sebeobsluhy u batolete, i proto by rodiče měly dětem pravidelně nechávat některé domácí práce. Souvisí to také s tím, že pracovitost vede k tvořivosti a zaujetí, jež jsou ve všech oborech lidské činnosti známé záruky prospěchu individuálního i skupinového.

Další výsledky prokázaly, že je většina studentů **spokojena se svým výběrem studijního oboru** a také, že pro profese sociální pracovník a speciální pedagog, tedy profese v pomáhajících profesích, jsou důležité hodnoty, jež souvisí s **možností vlastní seberealizace**, obecně s pomocí a především prospěšností okolí. Tyto hodnoty můžeme shrnout jedním zastřešujícím pojmem, **prosociální chování**.

Úlehla (2005) spatřuje smysl pomáhajících profesí v pomáhání, a jejich úkol spočívá v přispívání k lepšímu životu lidem, kteří to potřebují. Znakem profesionality u pracovníka je to, že těmto lidem pomáhá, protože chce, vybral si tuto profesi a také ho to baví. Jedním z osobnostních typů dle Hollanda (Mezera, 2005), který rozlišil šest skupin typů osobnosti na základě vztahu typu pracovního prostředí a typu osobnosti, je sociální typ. Tito lidé dávají přednost práci s lidmi pro lidi a mají sociální a pedagogické schopnosti. Pomáhající profese, v tomto případě speciální pedagog a sociální pracovník, řadíme do sociálního typu. Obě profese se svojí náplní shodují s definicí, kterou Holland použil.

Záškodná, Mlčák (2009) popisují cíl prosociálního chování jako snahu o zlepšení situace druhého. Tato snaha není povinností pomáhajících a pomoc je poskytována jedinci, nikoli instituci.

Další výsledky výzkumu ukazují, že studenti ze studijního oboru Speciální pedagogika by chtěli pracovat jako **speciální pedagogové či asistenti pedagoga**. Absolventi tohoto studijního oboru, dle internetových stránek ZSF, mohou nalézt uplatnění v sektoru školství. Dotazovaní ze studijního oboru RPB nejčastěji zvolili profesi **pracovníka v sociálních službách**. Dle profilu tohoto oboru se mohou absolventi uplatnit v sociálních zařízeních či v orgánech samosprávy a státní správy.

Průzkum dokázal, že se od profesí speciálního pedagoga a sociálního pracovníka očekává, že budou **náročné na psychiku jedince**.

Dle Jankovského (2003) je u pomáhajících profesí vysoké riziko syndromu vyhoření. Tento syndrom se projevuje ztrátou radosti ze života, zejména pak ztrátou energie a elánu, jež jsou potřebné při výkonu pomáhajících profesí. Postupně dochází k celkové stagnaci až rezignaci. Tento stav se vyznačuje frustrací, předrážděností, apatií a celkovým vyčerpáním člověka. Úlehla (2005) uvádí jako příčinu neustálý stres. Stres je označován jako situace, kdy je přizpůsobení dané skutečnosti velmi těžké, až nemožné, avšak motivace je velmi silná.

Výzkum potvrzuje, že studenti obou studijních oborů nemají v oblasti chápání pomáhajících profesí zcela odlišné názory. Dokazují, že tyto profese, a stejně tak výběr zkoumaných studijních oborů, nesouvisí s jistotou ekonomického zabezpečení. Přestože se jedná o velmi náročná povolání, zejména po psychické stránce, očekávané platové ohodnocení je spíše nižší kategorie. Z těchto výsledků je zřejmé, že studenti očekávají, že je bude práce naplňovat, což souvisí s **možností seberealizace**.

Potřeba seberealizace dle Vágnerové (2002) souvisí nejen s potřebou rozvoje, ale i s naplněním svých schopností, jež skupina nějakým způsobem oceňuje. Maslow (Velký sociologický slovník) spatřuje seberealizaci jako vývojově nejvyšší motiv člověka, díky němuž se zdokonaluje a je schopen rozvíjet své schopnosti, stejně tak je uplatňovat.

Keller a Tvrký (2008) pohlíží na vzdělání z mnoha různých hledisek. Jedním z nich je hledisko ekonomické, kdy je lidmi vzdělání chápáno jako výhodná investice. Pracovní uplatnění je pro ně příležitostí, jak tento dlouhodobý přínos co nejlépe finančně využít.

11 ZÁVĚR

Soudobá společnost není pouze společností vzdělaností, častější bývá její označení konzumní. Na vzdělání bývá pohlíženo jako na výhodný obchod, který přináší ekonomické zabezpečení související s pozdějším blahobytem. Avšak, jak dokazují závěry této práce, všichni lidé nezastávají stejný názor. Výběr pomáhajících profesí zcela jistě není vidinou jistoty finančního zabezpečení, ale, jak také vyplývá z výzkumu, umožňuje pracovníkům seberealizaci. Seberealizace samotným pracovníkům přináší možnost pochopit svou jedinečnost. Tím snáze a lépe pochopí i jedinečnost druhých lidí. Strastiplnou cestou, jež je plná ne zcela správných rozhodnutí a chyb, dosáhneme kýženého vrcholu, tedy toho, o co jsme usilovali a zjistíme, že něco má smysl. Právě tímto se mohou řídit lidé, kteří pracují v pomáhajících profesích. Tato sféra je velice široká a její součástí nejsou pouze speciální pedagogové či sociální pracovníci, dalšími profesemi jsou zcela nepochybně lékaři, psychologové, zdravotní sestry, policisté, hasiči, ostatní pedagogové, terapeuti ... Je zcela zřejmá potřebnost výkonu těchto profesí, neboť ve společnosti je stále více lidí, kteří potřebují pomoc druhých.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo dospět ke zjištění, jaká je motivace studentů při volbě studijních oborů Speciální pedagogika a Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory. Výsledky tohoto výzkumu byly příjemným překvapením, studenty k volbě vedl vlastní zájem o obor, což dokazuje velkou solidaritu mladých lidí vůči ostatním a jejich ochotu pomáhat druhým lidem.

V praktické části je určen nejen cíl této práce, ale jsou položeny také tři výzkumné otázky, jež tento cíl doplňují.

Výsledná získaná data prokazují, že hlavním motivem při volbě zkoumaných studijních oborů na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích je vlastní zájem o tento obor. Dalšími důležitými motivy jsou absolvovaná střední škola u studijního oboru Speciální pedagogika a ovlivnění rodiči u studijního oboru Rehabilitační-psychosociální péče o děti, dospělé a seniory. Tato data dokazují, že lidé jsou ochotni si navzájem pomáhat, stejně tak, že rodiče jsou mnohdy vzorem pro výběr budoucí

profese. Hodnoty, které dotazovaní studenti ze SPEP považují za nejdůležitější pro výkon profese speciálního pedagoga, jsou smysluplnost a pocit uspokojení z práce. U dotazovaných z RPB je pro výkon profese sociálního pracovníka hlavní pocit uspokojení z této práce a až poté smysluplnost. Tyto dvě hodnoty jsou jistě důležitými kritérii při výkonu těchto profesí. Pokud by pro pracovníky tato práce nebyla smysluplná a nepřinášela jim dobrý pocit, tak by pomoc druhým nebyla dostatečná. Z výzkumu je také patrné, že díky studiu dochází u studentů obou zkoumaných oborů k potvrzení představ o jejich budoucí profesi. Toto zjištění potvrzuje, že většina studentů si vysokou školu vybrala dle vlastního zájmu a škola je utvrzuje v jejich představách.

Ve spěchu, jenž je součástí této doby, se většina lidí nezamýšlí nad potřebností, aby jejich práce měla nějaký smysl a oni pociťovali uspokojení z této práce, snaží se spíše zajistit ekonomické jistoty. Výzkum opět prokázal, že studenti zkoumaných studijních oborů hledí na důležitost těchto hodnot. Zaměříme-li se na tyto hodnoty z hlediska profesí speciálního pedagoga a sociálního pracovníka, je nutné je označit jako jejich nedílnou součást zejména proto, že společným cílem pro tyto profese je začlenění člověka, kterému pomáhají, do běžné společnosti.

Bakalářská práce by mohla být zdrojem užitečných informací pro studenty i fakultu. Studenti mohou díky výsledkům dotazníkového šetření získat zpětnou vazbu, která pro ně může být určitou sebereflexí. Pro fakultu jsou cenné především informace o spokojenosti se studiem a praxí zkoumaných studijních oborů.

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BEDRNOVÁ, Eva a Ivan NOVÝ. *Psychologie a sociologie řízení*. 3. rozš. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2007. ISBN 978-80-7261-169-0.

BERTRAND, Yves. *Soudobé teorie vzdělávání*. 1. vyd. Přeložil Oldřich Selucký. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-216-5.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.

HAVLOVÁ, Jitka. *Profesní dráha ve 20. Století: úvod do sociologie povolání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-220-6.

JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.

JANKOVSKÝ, Jiří. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 2. vyd. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-730-5.

KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. *Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna*. 1. vyd. Praha: SLON, 2008. ISBN 9788086429-78-6.

KOHOUTEK, Rudolf. *Patopsychologie a psychopatologie pro pedagogy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4434-0.

KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užité psychologie*. Brno: CERM, 2002. ISBN 80-214-2203-3.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KRNINSKÁ, Růžena. *Motivace a stimulace pracovního jednání*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7394-343-1.

MAREŠ, Jiří. *Pedagogická psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0174-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1993. ISBN 80-85603-34-9.

NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství: struktura a formy poradenské pomoci lidem se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-174-3.

PAVELKOVÁ, Isabella. *Motivace žáků k učení: Perspektivní orientace žáků a časový faktor v žákovské motivaci*. Praha: Univerzita Karlova, 2002. ISBN 80-7290-092-7.

PROVAZNÍK, Vladimír a Růžena KOMÁRKOVÁ. *Motivace pracovního jednání*. 1. vyd. Praha: VŠE, 1996. ISBN 80-7079-283-3.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jan, Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1475-9.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 5. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1174-4.

SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 253 s. ISBN 978-80-247-4054-6.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.

STROUHAL, Martin. *Pedagogika v postmoderním věku. Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělání a výchově*. 2011, č. 1, s. 4. ISSN 0031-3815.

STŘELEČEK, Stanislav, ed. *Studie a metodiky výchovy II*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2005. ISBN 80-210-3687-7.

SMĚKAL, Vladimír. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. 3., opr. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2009. ISBN 978-80-87029-62-6.

ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2005. ISBN 80-86429-36-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.

Velký sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 8071843105.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

ZÁŠKODNÁ, Helena a Zdeněk MLČÁK. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie*. 1. vyd. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-306-6.

Internetové zdroje:

ČESKO. Vyhláška č. 72/2005 Sb. ze dne 17. února 2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírká zákonů České republiky. 2005, částka 20. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1?highlightWords=Vyhl%C3%A1%C5%A1ka+poradensk%C3%BDch+za%C5%99%C3%ADzen%C3%ADch>

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích / základní údaje. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích* [online]. 2014 [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: http://www.jcu.cz/data_fakta

Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory - studijní obor. *Zdravotně sociální fakulta při Jihočeské univerzitě* [online]. 2013 [cit. 2014-02-24].

Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/dok/studijni-agenda/studijni-obory/rehabilitacni-psychosocialni-pece-o-postizene-deti-dospele-a-seniory/rehabilitacni-psychosocialni-pece-o-postizene-deti-dospele-a-seniory-studijni-obor>

Studijní obor Speciální pedagogika - vychovatelství. *Zdravotně sociální fakulta při Jihočeské univerzitě* [online]. 2013 [cit. 2014-04-24].

Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/katedra/katedra-psychologie-a-specialni-pedagogiky/informace-katedry/studijni-obor-specialni-pedagogika-vychovatelstvi>

O fakultě. *Zdravotně sociální fakulta při Jihočeské univerzitě* [online].

2013 [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/cs/o-fakulte>

13 KLÍČOVÁ SLOVA

Motiv

Motivace

Pomáhající profese

Rehabilitační-psychosociální péče pro postižené děti, dospělé a seniory

Seberealizace

Speciální pedagogika

Teorie motivace

Volba profese

14 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník pro studijní obor Speciální pedagogika

Příloha č. 2: Dotazník pro studijní obor Rehabilitační-psychosociální péče pro postižené děti, dospělé a seniory

Příloha č. 1

Vážená kolegyně, vážený kolego,

jsem studentkou 3. ročníku studijního oboru Speciální pedagogika na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce, která se zabývá problematikou motivace při výběru oborů Speciální pedagogika a Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory.

Za Váš čas, pozornost a ochotu Vám velice děkuji.

Šárka Medová

1. Pohlaví:

- A) muž
- B) žena

2. Studijní obor:

- A) Speciální pedagogika (i vychovatelství)
- B) Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory

3. Ročník:

- A) 1.
- B) 2.
- C) 3.

4. Jaký druh střední školy jste vystudoval/a?:

- A) SOŠ s pedagogickým zaměřením
- B) SOŠ se sociálním zaměřením
- C) SOŠ s jiným zaměřením (jakým)
- D) gymnázium
- E) jiná SŠ (jaká)

5. Byl pro vás někdo z rodiny vzorem při výběru studijního oboru?:
- A) ano
 - B) ne
- Pokud ano, kdo:
6. Kdo ovlivnil vaši volbu studijního oboru? **(můžete uvést více odpovědí)**
- A) rodiče
 - B) přátelé
 - C) učitelé
 - D) vlastní zájem
 - E) absolvovaná střední škola (pokračování ve stejném či podobném oboru)
 - F) den otevřených dveří
 - G) internetové stránky katedry
 - H) tisk
 - I) nikdo
7. Co pro vás bylo důležité při výběru vysoké školy? **(možnost více odpovědí)**
- A) abych školu zvládl/a
 - B) abych se na školu dostal/a
 - C) abych po absolvování této školy sehnal/a práci
 - D) zájem o obor
 - E) školu mi vybrali rodiče
 - F) abych studoval/a něco, co mě baví
 - G) vysoká škola v blízkosti bydliště
 - H) nic
8. Měly vaše mimoškolní aktivity (dobrovolnictví, dětské tábory pro osoby se ZP,...) vliv na výběr studijního oboru?
- A) ano
 - B) ne

9. Ovlivnily Vaši volbu profese nějaké negativní zkušenosti?
- A) ano
 - B) ne
- Pokud ano, jaké?
10. Máte v rodině či okolí osobu se zdravotním postižením nebo osobu se zdravotním či sociálním znevýhodněním?
- A) ano
 - B) ne
- Pokud ano, koho?
11. Jak jste spokojeni se studijním plánem vašeho studijního oboru:
- A) velmi spokojen/a
 - B) spokojen/a
 - C) nejsem si jistá/ý
 - D) méně spokojen/a
 - E) nespokojen/a
12. Prohlubuje váš zájem o studium praxe, kterou v rámci studia vykonáváte?
- A) ano
 - B) spíše ano
 - C) nejsem si jistá/ý
 - D) spíše ne
 - E) ne
13. Utvrzuje vás studium vybraného oboru ve vašich představách o budoucím profesním životě?
- A) ano
 - B) spíše ano

- C) nejsem si jistá/ý
- D) spíše ne
- E) ne

14. Jaké povolání byste chtěli vykonávat? **(možnost více odpovědí)**

- A) vychovatel
- B) asistent pedagoga
- C) speciální pedagog
- D) sociální pracovník
- E) vedoucí pozice
- F) jiné (jaké)

15. Co očekáváte od práce speciálního pedagoga? **(možnost více odpovědí)**

- A) tato práce přináší pocit uspokojení
- B) pomáhá budovat kariéru
- C) umožní mi seberealizaci
- D) bude svázána pevnými pravidly
- E) bude dobře placená
- F) bude náročná na psychiku
- G) jiné (co)

16. Co, dle Vašeho názoru, vyžaduje práce speciálního pedagoga? **(možnost více odpovědí)**

- A) kreativitu
- B) schopnost rychlého rozhodování a řešení problémů
- C) smysl pro odpovědnost
- D) vysokou odolnost proti stresu
- E) odborné znalosti z oboru
- F) jiné (co)

17. Které hodnoty považujete za nejdůležitější pro výkon speciálního pedagoga?

(možnost více odpovědí)

- A) vysoký příjem
- B) příležitost k postupu – budování kariéry
- C) možnost seberealizace
- D) pocit uspokojení z práce
- E) prostor pro samostatnost, odpovědnost
- F) smysluplnost

18. Jaké platové ohodnocení očekáváte? (v hrubém)

- A) 10 000 – 15 000 Kč
- B) 16 000 – 20 000 Kč
- C) 21 000 – 25 000 Kč
- D) více než 26 000 Kč

Příloha č. 2

Vážená kolegyně, vážený kolego,

jsem studentkou 3. ročníku studijního oboru Speciální pedagogika na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce, která se zabývá problematikou motivace při výběru oborů Speciální pedagogika a Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory.

Za Váš čas, pozornost a ochotu Vám velice děkuji.

Šárka Medová

1. Pohlaví:

- A) muž
- B) žena

2. Studijní obor:

- A) Speciální pedagogika (i vychovatelství)
- B) Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory

3. Ročník:

- A) 1.
- B) 2.
- C) 3.

4. Jaký druh střední školy jste vystudoval/a?

- A) SOŠ s pedagogickým zaměřením
- B) SOŠ se sociálním zaměřením
- C) SOŠ s jiným zaměřením (jakým)
- D) gymnázium
- E) jiná SŠ (jaká)

5. Byl pro Vás někdo z rodiny vzorem při výběru studijního oboru?
- A) ano
 - B) ne
- Pokud ano, kdo:
6. Kdo ovlivnil Vaši volbu studijního oboru? **(můžete uvést více odpovědí)**
- A) rodiče
 - B) přátelé
 - C) učitelé
 - D) vlastní zájem
 - E) absolvovaná střední škola (pokračování ve stejné či podobném oboru)
 - F) den otevřených dveří
 - G) internetové stránky katedry
 - H) tisk
 - I) nikdo
7. Co pro Vás bylo důležité při výběru vysoké školy? **(možnost více odpovědí)**
- A) abych školu zvládl/a
 - B) abych se na školu dostal/a
 - C) abych po absolvování této školy sehnal/a práci
 - D) zájem o obor
 - E) školu mi vybrali rodiče
 - F) abych studoval/a něco, co mě baví
 - G) vysoká škola v blízkosti bydliště
 - H) nic
8. Měly Vaše mimoškolní aktivity (dobrovolnictví, dětské tábory pro osoby se ZP,...) vliv na výběr studijního oboru?
- A) ano
 - B) ne

9. Ovlivnily Vaši volbu profese nějaké negativní zkušenosti?
- A) ano
 - B) ne
- Pokud ano, jaké?
10. Máte v rodině či okolí osobu se zdravotním postižením nebo osobu se zdravotním či sociálním znevýhodněním?
- A) ano
 - B) ne
- Pokud ano, koho?
11. Jak jste spokojeni s Vaším studijním plánem?
- A) velmi spokojen/a
 - B) spokojen/a
 - C) nejsem si jistá/ý
 - D) méně spokojen/a
 - E) nespokojen/a
12. Prohlubuje Váš zájem o studium praxe, kterou v rámci studia vykonáváte?
- A) ano
 - B) spíše ano
 - C) nejsem si jistá/ý
 - D) spíše ne
 - E) ne
13. Utvrzuje Vás studium vybraného oboru ve vašich představách o budoucím profesním životě?:
- A) ano
 - B) spíše ano
 - C) nejsem si jistá/ý

D) spíše ne

E) ne

14. Jaké povolání byste chtěli vykonávat? **(možnost více odpovědí)**

A) osobní asistent

B) asistent pedagoga

C) sociální pracovník

D) vedoucí pozice

E) jiné (jaké)

15. Co očekáváte od práce sociálního pracovníka? **(možnost více odpovědí)**

A) tato práce přináší pocit uspokojení

B) pomáhá budovat kariéru

C) umožní mi seberealizaci

D) bude svázána pevnými pravidly

E) bude dobře placená

F) bude náročná na psychiku

G) jiné (co)

16. Co, dle Vašeho názoru, vyžaduje práce sociálního pracovníka? **(možnost více odpovědí)**

A) kreativitu

B) schopnost rychlého rozhodování a řešení problémů

C) smysl pro odpovědnost

D) vysokou odolnost proti stresu

E) odborné znalosti z oboru

F) jiné (co)

17. Které hodnoty považujete za nejdůležitější pro výkon sociálního pracovníka?

(možnost více odpovědí)

- A) vysoký příjem
- B) příležitost k postupu – budování kariéry
- C) možnost seberealizace
- D) pocit uspokojení z práce
- E) prostor pro samostatnost, odpovědnost
- F) smysluplnost

18. Jaké platové ohodnocení očekáváte? (v hrubém)

- A) 10 000 – 15 000 Kč
- B) 16 000 – 20 000 Kč
- C) 21 000 – 25 000 Kč
- D) více než 26 000 Kč